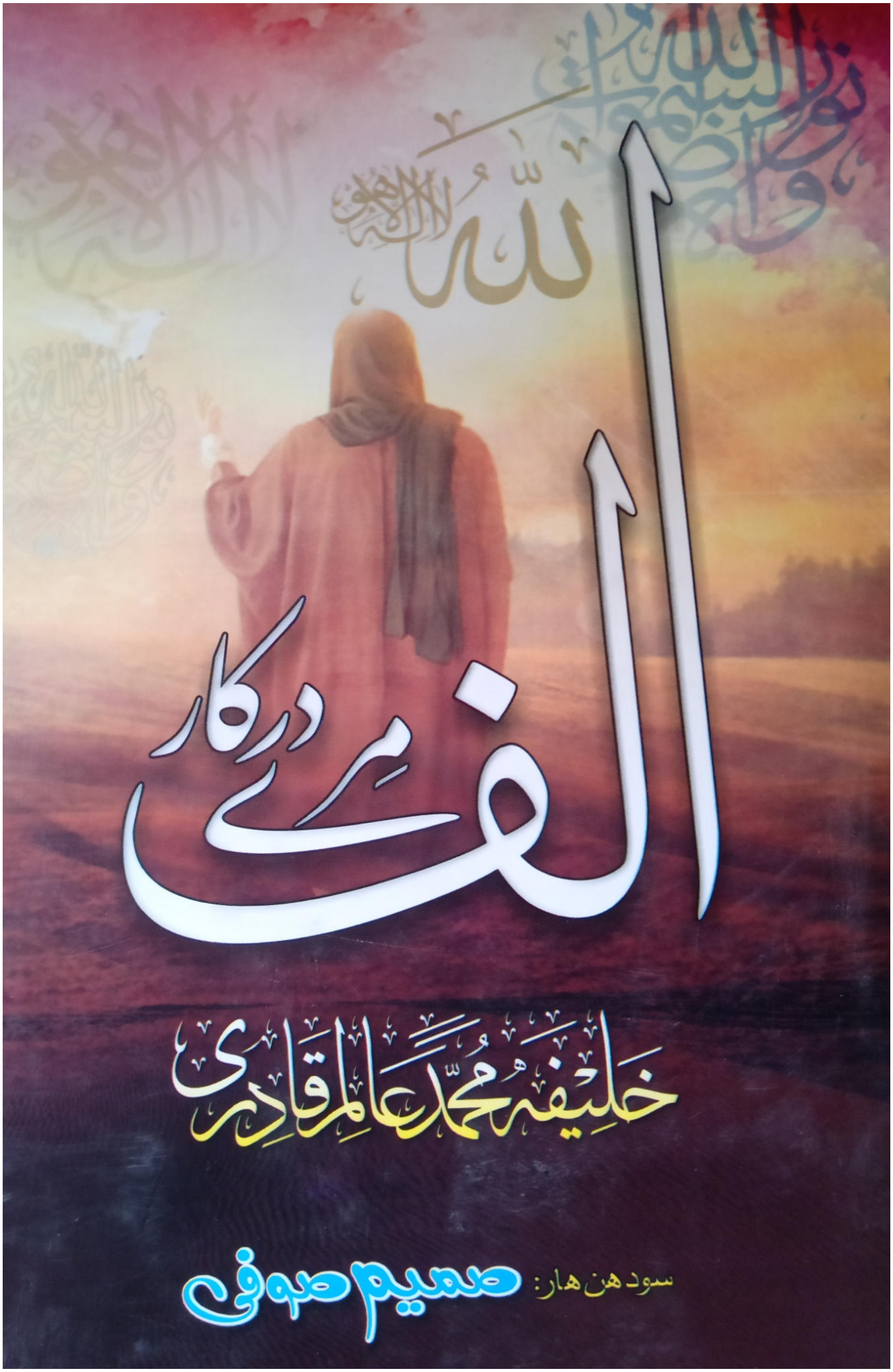

الف مري درڪار
خليفه محمد عالم قادري
سودهن هار: صميم صوفي

رحمت دا دریا الٰہی جاں موجاں وِچ آوے
کنڈے،ککھ تے، کانے، کاہی سبھ کجھ روڑھ لے جاوے
(عالم قادری)

الف ِمرے درکار

خلیفہ محمد عالم قادری

سودھن ہار

صمیم صوفی

پنجابی واشنا، فیصل آباد

کتاب: **الف ھرے دربکار**
شاعر: **محمد عالم قادری**
سودھن ہار: **صمیم صوفی**
ناشر: پنجابی واشنا، فیصل آباد
پہلی واری: 2019ء
کمپوزنگ: شاہد فاروق
سرورق: شاہد چشتی
پروف: سحر شیرازی
مطبع: **سلیم نواز پرنٹنگ پریس، فیصل آباد**
قیمت: **300 روپے**

سربندھ

قادری پبلشرز
229 ر-ب، جڑانوالہ روڈ، فیصل آباد
موبائل: 0300-6680211
Email: sammeemsufi@gmail.com

سید پیر فرزند علی شاہ قادریؒ

دے ناں

جیہناں دا فیض جاری اے

الف مِرے درکار

الف اے اوّل الف اے آخر
الف اے حاضر الف اے ناظر
الف اے باطن الف اے ظاہر
الف دا گُل کھلار
الف مِرے درکار

(عالم قادری)

بسم اللہ الرحمٰن الرحیم

الف دا گُل کھلار

الف اکو ہم بس وے میاں جی | الف گئیم دل کھس وے میاں جی
ب تے ت دی گل نہ کائی | الف کیتم بے بس وے میاں جی

(خواجہ فرید)

ہر انسان دی سوچ تے تجربہ اپنا اپنا ہندا اے، عشق تے روحانی تجربے خاص طور تے کسے ملک، قوم یا بندے دی میراث نہیں ہندے۔ عشقِ حقیقی دے راہ تے ٹرن دا بھاویں ہر کسے دا تجربہ وکھو وکھرا ای ہندا اے پر جے راہ توں واقف دے نال ٹر پئیے مطلب کسے کامل راہبر دی صحبت اختیار کر لئیے تے منزل دا نشان چھیتی دِس پیندا اے تے راہ وی سوکھالی ہو جاندی اے۔ بندہ راہ دیاں بہت ساریاں اوکھیایاں تے کنڈیاں توں وی بچ جاندا اے۔

''الف مرے درکار'' وی اک ایسے راہ دے راہی محمد عالم قادری ہوراں دا کلام اے جیہناں اپنی زندگی وچ عشق کیتا تے بس عشق۔ اپنے پیشوا دا نقشِ قدم سامنے رکھیا تے فیر کدی پچھے مڑ کے نہیں ویکھیا۔ عالم قادری ہوراں نال پنجاہ ورھیاں توں پیار محبت دا رشتہ اے، اوہناں

عشق حقیقی نوں نہ صرف سمجھیا سگوں اپنے شعراں راہیں ایہدا اظہار وی کُھل کے کیتا۔ اوہناں نے سید پیر فرزند علی شاہ قادریؒ صاحب دے ہتھ تے بیعت کیتی تے ظاہری علم توں بے بہرہ ہندیاں ہویاں وی تصوف دے نکتے نوں خوب سمجھے۔ مرشد دے پڑھائے ہوئے الف توں بعد اوہناں کجھ ہور نہ پڑھیا سگوں ب تے ت توں دور ای رہے جیویں کسے نے کہیا اے:

ملاں مینوں سبق پڑھایا الفوں اگے کجھ نہ آیا

اوہ ب ای ب پکار دا ای ملاں مینوں مار دا ای

الف دا لفظ صوفیاں نے ''اللہ'' سوہنے لئی اپنے اپنے کلام وچ ورتیا اے، ایہنوں اسیں استعارہ وی کہہ سکنے آں۔ عالم قادری ہوراں وی اپنی کتاب دا ناں الف مرے درکار ایسے نکتے نوں سامنے رکھدیاں ہویاں متھیا اے۔

کسے نے ایس الف نوں مروڑی دے کے میم بناوَݨ دی گل کیتی اے۔ ایس توں وکھ ہور وی کئی طرحاں ایس مضمون نوں ادا کیتا گیا اے۔ سید غلام قادر قادریؒ بٹالہ شریف والے کہندے نیں:

وہی وہی نہ دوجا کو پرگھٹ ہو یا محمدؐ ہو

مولانا جامیؒ:

ع۔ ز احد و احمد یک میم فرق است

فیر بلھے شاہ لکھدے نیں:

ع۔ احد احمد وچ فرق نہ بلھیا رتی بھیت مروڑی دا

اک رانجھا مینوں لوڑی دا

کسے نیں انج کہہ دتا:

محمد احمد بلا میم است او خاکیاں را چہ نسبت است

جِسراں دُوجے عارف لوکاں نے ایس کھلارے (دنیا) چ الف دی جھلک جیویں

جیویں ویکھی تے اپنے انگ وچ دسن دی کوشش کیتی اے اُنج ای عالم قادری ہوراں اپنے شعراں راہیں نظارے دا حال اشاریاں چ دسیا اے۔ حالاں ایس موقعے نوں بیان کرن توں زبان، قلم تے کاغذ سبھ عاری نیں۔

اسلام توں پہلاں وی تصوف تے خاص کر فلسفۂ وحدت الوجود دے ہون دا کُھرا ملدا اے۔ اسلامی دنیا چ ایہ فلسفہ محی الدین ابن عربی نے پیش کیتا جہڑا سارے سلسلیاں دے بزرگاں نے منیا اے۔ جے اسیں ایہ کہیے بھئی سارے مذہباں دا درکار الف ای اے تے ایہ جھوٹ نہیں ہوئے گا۔ انج باقی مذہباں والے وی شید حقیقت دے لاگے تاگے اپڑ جاندے ہون گے پر ساڈے کول تے دوری توں حضوری وچ جان لئی حضورؐ دا دسیا ہویا راہ سوکھا وی اے تے چھیتی اپڑان والا وی۔ اسیں ویکھنے آں حضرت سید عبدالقادر جیلانیؒ، بابا فریدؒ، سلطان باہوؒ، شاہ عبداللطیف بھٹائیؒ، مولانا رومیؒ، جامیؒ تے بہت سارے ہور صوفیاں تصوف والے راہ دا انتخاب کیتا۔ ایہناں سارے صوفیاں دا کلام فلسفہ وحدت الوجود دے رنگ چ رنگیا ہویا مل دا اے۔

عالم قادری ہوری وی اپنے کلام وچ مختلف انداز چ ایہدا اظہار کردے ہوئے الف تے احمد بلامیم دی ترکیب ورتدے نیں جہڑی فلسفہ وحدت الوجود دے پکھوں بالکل ٹھیک اے لکھدے نیں:

غ۔ غیر دے ول نہ تک دے نیں جہڑے اِک نال اکھیاں لا بیٹھے
الف اللہ نوں جیہناں تحقیق جاتا ب ت دے سبق بھلا بیٹھے

حمد، نعت تے قادری نسبت نال مدح پیرانِ پیر حضرت سید عبدالقادرؒ تے اپنے پیشوا دی شان بہت سوہنی بیان کیتی اے۔

اوہناں دے شعر اپنے محبوب دے عشق چ رنگے ہجر تے وصل دی خوب عکاسی کردے نیں۔ سی حرفیاں وچ بہت نکتے دیاں گلاں کیتیاں نیں۔ نظارے دا ذکر وی مل دا اے۔

ایہ کلام پڑھدیاں ہوئیاں لگدا اے جیویں کسے پاک محفل چ بیٹھے ہوئے آں تے من کھچواں کلام سن دے پئے آں۔ اوہناں دا کلام بہت سارے پیر بھائیاں دی زبانوں وی سنیا اے سارے بڑا پسند کر دے نیں۔ عالم قادری ہوراں تے ایہ خاص کرم اپنے پیر سید فرزند علی شاہ قادریؒ دی صحبت تے پیر خانے دی خدمت دا فیض اے۔

ایس کلام نوں کتاب دی شکل چ چھاپن لئی عالم قادری ہوراں دے پتراں تے بھتیجے غلام قادر صمیم صوفی نے بڑی بھج دوڑ کیتی اے مالک ایہناں ساریاں نوں ایس دا اجر دئے۔ اسیں ایس کتاب دے چھپن تے خلیفہ عالم قادری صاحب نوں تے باقی سبھ نوں وی مبارک دینے آں۔ مالک سبھ تے اپنی رحمت کرے تے آسانیاں دئے۔ امین!

خادم الفقراء **سید عمر دراز شاہ قادری**

دربار عالیہ قادریہ فاضلیہ طرطوسیہ

چک نمبر 11/1.A.L رینالہ خورد اوکاڑہ

عارفانہ سی حرفیاں

ساڈی پنجابی شاعری خاص کر کلاسیکی شاعری (بابا فریدؒ توں لے کے خواجہ فریدؒ توڑی)دی روح تصوّف اے۔ بابا فرید توں پہلاں ناتھ جوگیاں دے شبد یا اشلوک ملدے نیں۔ مُڈھلے پنجابی شاعر دے طور تے بابا فریدؒ ای بتر کے سامنے آؤندے نیں۔ بابا فریدؒ دے عارفانہ اشلوکاں توں بعد شاہ حسین دیاں کافیاں ملدیاں نیں۔ اوہناں وچ وی تصوّف ای رچیا بسیا اے۔ تیسرے اُچّے صوفی شاعر حضرت سلطان باہوؒ نیں، جہناں نے سی حرفی لکھ کے پنجابی وچ اپنی اُچّی تھاہر بنائی۔ ایہناں نوں سی حرفی دا مُڈھلا شاعر منیا جاندا اے۔ صوفیانہ تے عاشقانہ دوآں طرحاں دیاں سی حرفیاں لکھیاں گئیاں، پر مُڈھ تصوّف توں ای بجّھا۔ جنگ نامے تے داستاناں وی سی حرفی وچ لکھیاں گئیاں۔ ایس صنف وچ ''الف'' توں ''ی'' تیک ہر حرف توں شروع کر کے مصرعے، شعر یا بند اُلیکے جاندے نیں۔ ''سی'' فارسی زبان دا لفظ اے جیہدا مطلب تریہہ (۳۰) اے۔ عربی زبان وچ ابجدی حرفاں دی تعداد وی تریہہ اے۔ ایس کر کے ایہد اناں سی حرفی پے گیا ہووے گا۔ قرآن پاک دے پارے وی تریہہ نیں، کسے ویلے خیال ایدھر وی جاندا اے بھئی ایہدے ناں دی وجہ تریہہ پارے ای نہ ہون۔ پنجابی تے اردو دے حرفاں دی تعداد سینتی اے جہدے وچ مخلوط حرف شامل نہیں۔ بعض شاعراں نے عربی والے حرف ای ورتے نیں تے بعض نے فارسی، پنجابی تے اردو والے اکھر استعمال کیتے نیں۔

ایس ویلے میرے سامنے محمد عالم قادری ہوراں دا مسوّدہ موجود اے، جہدے وچ حمد

،نعت تے منقبت توں اڈ دُوجا کلام شامل اے۔ عالم قادری دا کلام صوفیانہ روایتی شاعری دی چنگی مثال اے۔ اوہناں نیں بسم اللہ حمد توں کیتی اے جیہد ا پہلا شعر ویکھو:

تیرے باجھ تکیہ کوئی ہور ناہیں جتھے جا کے کراں پکار اللہ
گناہگار کمین تے کرم کردے تیرے باجھ نہ ہور غفار اللہ

جیویں اُتے حمد دے شعر وچ دعائیہ انگ موجود اے او سے طرحاں تھلڑے نعت دے شعر چ سلام دا رنگ نمایاں اے:

لکھ لکھ درود سلام بھیجاں نبیؐ پاک تے نبیؐ دی آل اُتّے
مولا علیؓ تے حسنؓ حسینؓ اُتّے بی بی فاطمہؓ نیک خصال اُتّے

درود شریف اک مقبول دعا اے تے مسلمان دی بنیادی عبادت (نماز) دا ات ضروری حصّہ اے۔ نماز پڑھدیاں اسیں محمدؐ اُتّے تے اوہناں دی آل اُتّے وی درود بھیجنے آں۔ بندہ صوفی ہووے تے اُتوں شاعر تے اوہ درود و سلام توں کیویں وانجا رہ سکدا اے۔ عالم قادری ہوراں نعتیہ سی حرفی دے سرناویں ہیٹھ اک سی حرفی آکھی اے جہدے وچ ''الف'' توں ''ی'' تائیں ہر حرف دے تحت اک اک شعر آیا اے:

الف۔ آکھے رب محبوب محمدؐ تیرا کلمہ سبھ تھیں خوب محمدﷺ

ایسے طرحاں دوجے شعر وی نیں۔

تصوّف وچ اُنج تے دو ای وڈے ''مکتبہِ فکر'' نیں، وجودی تے شہودی۔ پہلے دے بانی ابنِ عربی تے دوجے دے شیخ احمد سرہندی مجدد الف ثانیؒ منّے جاندے نیں۔ وحدت الوجود دے اگوں چار وڈے سلسلے ہن۔ جہناں چوں اک مشہور سلسلہِ قادریہ اے، جہدے بانی حضرت سید عبدالقادر جیلانیؒ نیں۔ جہناں دا تصوّف وچ بہت اُچّا مقام اے۔ ساڈے شاعر خلیفہ عالم قادری ہوراں دا وی ایسے سلسلے نال سر بندھا اے۔ شاعر قادری وی ہووے تے حضرت عبدالقادر جیلانیؒ

دی منقبت نہ آکھے ایہ بھلا کتھے لکھیا اے۔حضرت عبدالقادر جیلانیؒ دی منقبت حضرت غوث الاعظمؒ دے ناں نال ایس کتاب وچ شامل اے۔ونگی لئی شعر ملاحظہ کرو:

غ۔غوث اِعظم میرا پیر میراں ڈنکا جیہدا جہان چ وجدا اے
سخی نانکوں دادکوں شان اُچّی دان کردیاں کدی نہ رجدا اے

منقبت توں بعدسی حرفی شروع ہندی اے:

الف۔اسم پڑھیا سوہنے رب والا ملیا رحمت العالمین سوہنا
وضحیٰ مکھڑا تے واللیل زلفاں لے کے آ گیا صفت یٰسین سوہنا

سی حرفی نوں پڑھن توں بعد ایہ سِٹّا نکلدا اے کہ شاعر دوجے وحدت الوجودی شاعراں وانگ مرشد دی دلوں قدر کردا اے۔اوہنوں اپنے مرشد نال ات درجے دی عقیدت اے اوہ تے سگوں مرشد دے مرشدنوں وی وڈا مقام دیندا اے۔اوہناں نوں پیراں دے پیر حضرت محمدﷺ نال عشق اے۔اصل وچ آپؐ دی ذات ای اللہ تعالیٰ تیکر اپڑن دا ذریعہ اے۔ایسےلئی اوہناں دے بہت سارے شعراں وچ نبی پاکؐ نال محبت دا اظہار نظر آ ؤندا اے۔

اوہناں دے کلام وچ دنیا دی بے ثباتی،روحانی تے وجدانی کیفیتاں دا رنگ بڑا گوڑھا اے۔کِتے کِتے اخلاقی قدراں ول وی جھات پیندی اے۔ایہ شاعری روایتی ہون دے باوجود من کھچویں اے۔شید ایسے کر کے ساڈے شاعر بیلی صمیم صوفی جی نے ایہنوں سودھن توں بعد مقدمہ لکھ کے بھرواں کم کیتا اے۔امید اے کہ ایہ کوشش پسند کیتی جاوے گی۔

انور انیق

استاد شعبہ پنجابی
گورنمنٹ کالج سمندری،فیصل آباد

۴مارچ ۲۰۱۹ء

مقدمہ

مسلماناں دے گھر وچ اکھ کھولݨ توں بعد بچے دے کن وچ پہلی آواز پک نال اذان دی ای پیندی اے۔ ایس توں بعد مینوں اپنے کناں چ جھڑ یاں بھتیاں آوازاں پیݨ دا پک اے اوہ میاں محمد بخشؒ، مولوی غلام رسولؒ یاں وارث شاہ ہوراں دے شعراں دیاں ہوݨ گیاں کیوں جے سیف الملوک، احسن القصص تے ہیر وارث شاہ میرے والد صاحب دے سرہانے ای پئیاں رہندیاں سݨ ۔ والد صاحب ایہ کتاباں فرض سمجھ کے پڑھدے سݨ ۔شعر نال ایہ میری پہلی ملاقات سی فیر نانا جی صوفی علم دین قادری ہوراں دے کول رہݨ پاروں صوفیانہ شاعری دیاں کتاباں دے نال نال اوہناں دی اپنی شاعری وی سݨ دے رئے ۔تایا جی محمد عالم قادری ہوراں نال سال چھماہی پچھوں ملاقات ہندی سی۔ ایہ وی والد صاحب تے نانا جی نال اپنے شعر سانجھے کردے سݨ ۔ایس رہتل وچ جیوں جیوں وڈا ہُندا گیا پنجابی زبان تے شعر دونویں اندر اُتر دے گئے ۔عشق پرُتی صوفیانہ شاعری تے اوہدی کیتی ہوئی بزرگاں دی ونڈ بھانویں اَج تائیں پلے نہ پئیاں پر میں ایہناں دی کِیل چوں باہر نہ نکل سکیا ۔ رب سوہنے دیاں قدرتاں توں صدقے جایئے اوہ ذات کدی کدی

ات نکمیاں کولوں اجیہے کم وی لے لیندی اے بھئی جیہناں بارے بندہ سوچ وی نہیں سکدا۔ دور کیہ جاناایں میرے ول ویکھ لوکتھے میں تے کتھے کسے صوفی شاعر دے کلام نوں سودھنا۔ ایہ انج ای اے جیویں منتارو چڑھے ہوئے دریا وچ چھال مار دیوے، پر مالک جدوں کسے کولوں کوئی کم لینا چاہوے تے آپے اوہدا سبب بنا دیندا اے۔ میں عالم قادری ہوراں دے کلام نوں بڑی کھیچل کھبّل نال سودھ لیا اے تے چھاپن دا آہر کرن لگاں۔ ہن مالک اگے دعا ای کر سکدا ہاں بھئی اوہ ایس کم نوں توڑ اپڑ اوے کیوں جے اوہ ہر کم تے قادر اے۔

حیاتی دا پندھ

ویکھن وچ تے انسان ایس کائنات چ اِک ککھ جنی وُقت وی نہیں رکھدا پر اے وی بہت وڈا سچ اے بھئی ایس کائنات دی سبھ توں نویکلی تے سُنگھی شے انسان ای اے جہنے ایس زمین نوں بھاگ لائے۔ انسان کجھ نہ ہوندیاں ہویاں وی بڑا کجھ اے، کیوں جے رب تعالیٰ نے فرشتیاں دے ات مخالف ہون دے باوجود بندہ بنایا تے اوہناں کولوں ایہنوں سجدہ وی کروایا۔ نویں زندگی دا پھُل جدوں وی تے جتھے وی کھڑ دا اے اوہدی خشبو چوفیرے دَس پا دیندی اے۔ محمد عالم ہوری دین محمد ارائیں دے گھر 1932 / 1931 دے نیڑے تیڑے چک نمبر L-142/9 ضلع ساہیوال (پرانا ناں منٹگمری) چ جمے۔ اوہناں دی بھاگن ماں دا ناں چراغ بی بی سی۔

دین محمد دے والد مہر دین ہوری 1911/1912 دے لاگے تاگے تحصیل بٹالہ ضلع گرداس پور دے پنڈ شیر پور چوں اتھے آ کے وَسے تے ایہ بڑا اوڈا پنڈ اے۔ شیر پور وچ مہر دین ہوراں کول دو کھوہ (تقریباً دو مربعے) زمین سی پر اِک واقعے پاروں ایہ زمین چھڈ کے آؤنا پیا۔ دسدے نیں شیر پور سکھاں سرداراں دا پنڈ سی تے اوای وڈے زمیندار سن۔ مسلماناں دے

جھڑے تھوڑے جِنّے گھر سن اوسارے میاں مہر دین دے لگ دیاں لیند یاں دے تے مسلمان سیوا کاراں دے سن ۔او تھے اِک مسلمان حجام دی دھی نوں سرداراں دے اک منڈے نے مخول کر دتا۔ مہر ہوراں سردار منڈے دے گھر والیاں تے پنڈ دی چودھراء نال گل کیتی پر کسے لڑ پلا نہ پھڑایا۔ گل لڑائی تِیک جا اپڑی تے سرداراں دا اوہ منڈا ایس لڑائی چ ماریا گیا۔ فیر مہر دین ہوراں شیر پور چھڈ کے ساہیوال چک نمبر L-142/9 وچ آن ڈیرے لائے۔

محمد عالم ہوراں جدوں اکھ کھولی تے گھر وچ کوئی ماڑا موٹا وی پڑھیا ہویا نہیں سی ۔ایہ تے ایہ پنڈ وچ وی کوئی سکول، مدرسہ یاں مسیت نہ ہون پاروں پڑھن پڑھاون توں بالکل وانجے رئے ۔ستاں اٹھاں سالاں دے ہوئے تے ماجھی وال بن گئے، سارا دن مجھاں چراوندے تے سردار منڈیاں نال کھیڈ دے۔ آپ دسدے نیں میرا یار روپ سنگھ روپا تے ساڈے گھر آ کے وڈے گوشت نال روٹی کھاندا تے کہندا بھئی میرے باپوُوں پتہ نہ لگے۔ 12/14 سالاں دے ہوئے تے ہل دی جنگھی پھڑ کے اپنے والد نال واہی بیجی دا کم کراون لگ پئے۔ کہندے نیں اودوں کانگریس یاں مسلم لیگ نوں ووٹاں دین پاروں مسلماناں تے سکھاں وچ اَن بَن ہوگئی سکھ مسلماناں نوں کانگریس نوں ووٹاں دین لئی مجبور کرن لگ پئے پر مسلمان گھراں نے ایکا کر کے مسلم لیگ نوں ووٹ دین دا اعلان کر دتا۔ ایس غصے وچ سکھاں نے پھڈا بناون لئی پنڈ چ اک جلسہ کراون دی اوائی چھڈ دتی۔ اوس ویلے جلسہ راس دھاریے (نقلیے) سد کے اوہناں دا ناچ گانا ویکھن نوں کہندے سن، جھڑا پنڈ وچ ساریاں صلاح مشورے نال بند کیتا ہویا سی ۔مسلماناں نے آکھیا بھئی جدوں دا ایہ پنڈ بجھا اے ایس پنڈ وچ کدی وی جلسہ نہیں ہویا تے اسی ہن وی نہیں ہون دیاں گے ۔محمد عالم ہوراں دے والد مَہر دین محمد ہوراں نوں پنڈ وچ سارے پہلوان کہندے سن کیوں جے ایہ کوڈی بڑی سوہنی کھیڈ دے سن ۔جدوں پہلوان ہوراں نوں ایس جلسے دا پتہ لگا تے اوہناں جا کے پنڈ دے سکھ نمبردار نال گل کیتی، نمبردار نے کہیا منڈے کھنڈے ایہ

جلسہ کراوَن لگے نیں تے چلوکوئی گل نہیں۔ پہلوان ہوراں کہیا بھئی ایہ کم نہ کدی پہلاں ہویا اے تے نہ میں ہݨ ہوݨ دینا ایں۔ پہلوان ہوری جا کے لاگلے پنڈ سٹھ برج چوں چنگیاں سوہنیاں برچھیاں بنا کے لے آئے کیوں جے اوس ویلے تے مسلمان انج دے ہتھیار وی نہیں سݨ رکھ سکدے۔ ایہ گل سکھاں تیک وی اپڑ گئی تے فر اوہناں لڑائی توں بچݨ لئی جلسہ نہ کرایا۔

پاکستان بݨݨ توں اک سال پہلاں عالم قادری ہوراں دے والد صاحب نے ساہیوال چھڈ کے رحیم یار خاں جاݨ دا فیصلہ کر لیا تے اوتھے جا کے سجے اسٹیشن دے نال اک نکی جیہی بستی ''آتما سنگھ دے کھوہ'' تے اپنے رشتے داراں کول جا وسے۔ جدوں پاکستان بنیا ایہ سجے آتما سنگھ دے کھوہ تے ای رہندے سݨ۔ 1951/1952 چہ فیر واپس پرانے پنڈ 142 چک ساہیوال آ گئے۔ ایتھے اوہناں نوں کجھ زمین الاٹ ہو گئی تے روزی روٹی دا بُتّا لگݨ لگ پیا۔ فیر اج تائیں اوہ ایتھوں کِتے نہیں گئے۔ محمد عالم ہوری اٹھ بھیݨ بھرا سݨ جیہناں وچ چار بھیناں تے چار بھرا ہیسݨ۔ محمد عالم ہوری بھیݨ بھرواں وچ دوجے تھاں تے نیں۔ اوہناں دا اک بھائی طالب حسین تے دس باراں سالاں دی عمرے ای اللہ نوں پیارا ہو گیا سی۔ باقی تن بھیناں تے اک بھرا محمد حسین اپنے گھراں باہراں والے ہو کے ایس دنیا توں اوہلا کر گئے۔ اک نکا بھرا محمد اسماعیل تے اک بھیݨ ثریا بی بی حیات نیں تے اپنے اپنے گھریں وسدے نیں۔

عالم قادری ہوراں دے والد دین محمد 1985ء تے ماں جی چراغ بی بی ہوری 2003ء وچ ایس دنیا توں پردہ کر گئے۔ والد صاحب فیصل آباد وِچ ''اڈا اواگت'' اپنے نکے پتر محمد اسماعیل کول تے ماں جی اوہناں دے کول ای پنڈ 142 چ دفن نیں۔

ویاہ

محمد عالم ہوراں دی عمر جدوں 12/14 سال سی تے ماں پیو نے اوہناں دا نکاح اک نکی

عمر دی کڑی نال کردتا، پرتھوڑے چر پچھوں اوہ اللہ نوں پیاری ہوگئی۔ دوسرا ویاہ 1959ء چ لاگے آلے پنڈ L-9/144 وچ مہر غلام محمد دے گھر بشیراں بی بی نال ہویا۔ بچیاں وچ پنج دھیاں تے تِن پتر اللہ نے دتے نیں۔ دھیاں اپنے اپنے گھراں وچ وسدیاں نیں۔ اوہناں دے تِنّے پتر اوہناں دے نال ای رہندے نیں، جہناں وچوں سبھ توں وڈے حاجی محمد اکرم ہوری سعودی عرب ہندے نیں۔ دوجے دونویں محمد اشرف عظیم تے حاجی محمد اسلم پنڈ دے لاگے ''اڈے نائی والے بنگلے'' دکاناں بنا کے اپنے بالاں لئی ان پانی کمارئے نیں۔ محمد عالم ہوراں دے گھروں بشیراں بی بی بڑا انگھا سبھار کھدیاں سن تے اوہناں اپنی حیاتی بڑی سوہنی لنگھائی۔ اپنے بچیاں دی تربیت لئی بڑی محنت کیتی۔ اوہ ہر آئے گئے دا بڑا اچا کردیاں سن۔ طبیعت بڑی سادی تے ملن ورتن والی سی۔ اوہ اپنے اخیر لے دناں چ کجھ بیمار ہوئیاں تے 18 اگست 2003ء نوں جمعے دے دن ایس دنیا توں چلانا کر گئیاں۔

نوکری

بندے نوں دنیاداری چلاوَن لئی کئی اوڑ پوڑ کرنے پیندے نیں۔ محمد عالم ہوراں پہلاں اپنے والد نال واہی جوتی دا کم کیتا پر فیر اپنے پنڈ دے پرائمری سکول وچ مالی بھرتی ہو گئے۔ سکول نوں اپنے ہتھاں نال لائے ہوئے پھُلاں نال بڑا چر سجاؤندے رہے۔ ایس نوکری دے نال ای اپنے ساریاں بچیاں نوں پڑھایا لکھایا نالے اوہناں دے ویاہ کیتے، ہُن سارے بچے اپنے گھراں باہراں والے نیں۔ اپنی نوکری بڑی سوہنی طراں پوری کیتی۔ ریٹائرمنٹ دے لاگے جیئے آکے بڑے ہُسرڑ گئے سن اکثر کہندے رہندے۔

ع۔ عالم اجے نہیں چھڈ دا جان عالم اینوں سو واری مگروں لاہی دا اے

آپ سال 2000ء وچ ریٹائر ہو گئے تے اج کل طبیعت کجھ ٹھیک نہ رہن پاروں

گھرے ای ہوندے نیں۔

بیعت

محمد عالم ہوراں دے وڈیاں نوں درویشاں کول بیہن اُٹھن دا ٹھرک سی تے ایسے پاروں گھر وچ مولوی غلام رسول عالمپوریؒ دی ''احسن القصص''، وارث شاہ دی ''ہیر'' ورگیاں کتاباں پڑھیاں جاندیاں سن۔ اوہناں دے دادے مہر دین ہوراں دے خاندانی پیر محمد حسین'' مسانیاں پنڈ'' توں ہر سال آوندے سن۔ ایس توں وکھ اِک بابے بھوری والے داوی دادے مہر دین نال بڑا ابھرپا سی۔ اوہناں دے چاچا جی علم دین ہوری اک مرگ تے اوکاڑے دے نیڑے چک 11/1-AL وچ گئے تے ایک قادری صوفی سید پیر فرزند علی شاہؒ نال ملاقات ہوئی ،گلاں باتاں ہویاں تے علم دین ہوراں سید پیر فرزند علی شاہؒ دے ہتھ تے بیعت کرلئی۔ پیر صاحب چاچے علم دین دی دعوت تے پنڈ 142 گئے تے عالم قادری ہوراں دے والد دین محمد تے کجھ ہور رشتے داراں وی اوہناں دے ہتھ تے بیعت کرلئی۔ پیر صاحب فیر 1958/59ء دے نیڑے تیڑے محمد عالم ہوراں دے گھر آئے تے اوہ وی پیر صاحب دے مرید ہوگئے۔ ایہناں دے قادری سلسلے چ اپنے پیر و مرشد نوں میاں صاحب کہہ کے پکاریا جاندا اے۔ سید پیر فرزند علی شاہؒ ہوراں پاکستان بنن توں پہلاں سید پیر برکت علی شاہؒ دے ہتھ تے بیعت کیتی۔ جہناں دا تعلق سلسلہ عالیہ قادریہ فاضلیہ طرطوسیہ دے مشہور بزرگ حضرت سید غلام قادر شاہؒ قادری بٹالہ شریف والیاں راہیں ہندا ہویا حضرت سید عبدالقادر جیلانیؒ نال جاملدا اے۔ پیر برکت علی شاہؒ قادری پاکستان بنن توں بعد فیصل آباد تحصیل سمندری دے نیڑے اک پنڈ 477 گ۔ب کوٹاں چ آ گئے سن۔ 1950ء چ اوہناں دا وصال ہویا تے ایتھے ای مزار بنیا۔ پیر برکت علی شاہؒ صاحب دے وصال توں پچھے اوہناں دے دوہترے سید پیر فیض محی الدین شاہ قادریؒ سجادہ نشین ہوئے

تے اوہناں نے ای سید پیر فرزند علی شاہ قادریؒ ہوراں نوں خلافت دا خرقہ عنائت کیتا۔

راہی منزل تے اپڑنا چاہوندا ہووے تے آگو راہ دسن دے نال نال پندھ مکاون دے گُر وی دس دووے تے منزل آپ نیڑے ہون لگ پیندی اے۔محمد عالم ہوراں جدوں عشقِ حقیقی دے راہ تے پہلا پیر رکھیا تے فیر کدی وی پچھے مڑ کے ناں ویکھیا۔اوہناں اپنے پیر دی محبت تے تعلیمات نوں زندگی دا مقصد بنالیا۔ویکھن وچ دنیاداری دے دھندے وی چلدے رئے پر دل وچ تاہنگ ''سجن'' تائیں اپڑن دی سی۔عالم قادری ہوراں اپنے راہ وچ زمانے دی کسے اٹکل نوں اٹکن نہ دتا تے چپ چاپ سفرے پئے رئے۔پھل کھڑن تے آوے تے آل دوالا سارا مہکن لگ پیندا اے۔محمد عالم ہوراں دا عشق وی اپنی خشبو کھلار رہیا سی۔اوس خشبو نے کئی ہوراں رشتے داراں،آنڈیاں گوانڈیاں تے ملن ورتن والیاں نوں گھیر لیا۔اوہناں اپنے نال دے کئی مسافر تیار کر لئے،تے اوہناں ساریاں نوں وی اپنے مرشد میاں صاحب دے ہتھ تے بیعت کروا کے اپنے رنگ دی مجلس دا ڈھنگ بنالیا۔اوہناں اپنے پیر بھائیاں نال گل بات وچ اپنے عشق دی ویل نوں تازہ رکھیا نالے اوہناں نُوں ایس سفر دے گُر دَسے۔

محمد عالم ہوری ناں تے مسیتے ای گئے سن تے ناں سکول بس گھر وچ اپنے والد کولوں ہیر وارث شاہ پڑھن نال پنجابی کتاباں پڑھن لگ پئے سن۔اوہناں نوں کتاباں پڑھن دا فیدا اودوں ہویا جدوں بیعت کرلئی تے شعر وی اترن لگ پئے۔شعری صنفاں توں ناواقف ہون پاروں جیویں جیویں خیالات آوندے رئے اوہ اوہناں دا جوڑ جتا کر کے نکے بھرا نوں لکھوندے رئے۔آپ نہ لکھ سکن پاروں واہوا کلام گواچ وی گیا۔

محمد عالم ہوراں دے مرشد سید پیر فرزند علی شاہؒ 1984ء وچ دنیا توں پردہ کر گئے تے اوہناں دے گدی نشین اوہناں دے دوہترے سید پیر عمر دراز شاہ قادری مدظلہ ہوری بنے۔سید پیر عمر دراز شاہ مدظلہ ہوراں اپنے نانے دے لائیاں ہوئیاں بوٹیاں دا بہت خیال کیتا۔محمد عالم قادری

ہوراں دے سر تے خلافت دا تاج اپنے ہتھیں رکھیا۔

عالم قادری ہوراں زندگی دا بہت سارا حصہ اپنے میاں صاحب نال گزاریا۔اوہناں دے نال بہت سفر کیتا تے دوستاں نوں ملے۔اج وی اوہناں نوں ہر ویلے ذکرِ حبیب ﷺ چ رہنا تے اپنے پیرومرشد دے ارشادات سننا ای چنگا لگدا اے۔

دسدے نیں اِک واری میں سکول دے کسے کم لئی ساہیوال شہر گیا تے واپسی تے گھر دا کجھ سامان وی لے لیا تے میرے کول صرف کرائے لئی پنج رُپیئے رہ گئے۔بس سٹاپ تے بس اڈیک رہیا ساں تے سامنے اک ریڑھی تے نظر پئی، بندہ بڑے سوہنے ڈوکے ویچ رہیا سی۔ڈوکے کھان نوں دل وی کرے پر جیب چ کرایہ ای بچیا سی۔جیبھ دے سواد نے ڈوکے کھان تے مجبور کر دِتا، پنج روپیاں دے ڈوکے لئے تے کھان لگ پیا۔ڈوکے کھا پی کے اپنے آپ نوں کہیا تُوں ڈوکے تے کھا لئے نیں ہُن تینوں پندراں میل ٹور کے گھر کھڑاں گا۔

خلیفہ عالم قادری ہوراں اپنی زندگی نوں حضور ﷺ دے عشق نال سجایا ہویا اے۔ جیویں کسے نے کہیا سی۔

تیری یاد عبادت میری تے ہنجوآں دی کراں تسبی

اوہناں دی وی ایہوای عبادت جاری اے۔

★★★

''الف مرے درکار'' محمد عالم قادری ہوراں دی پنجابی شاعری اے۔اوہناں حمد،نعت تے منقبت توں ایس کتاب دا مڈھ بنیا اے۔ایس کتاب دا سرناواں جیس نظم ''الف مرے درکار'' تے رکھیا اے اوہ دَسدی اے بھئی ایہ کسے درویش دا کلام اے۔اوہ ایس نظم راہیں دسدے نیں بھئی اللہ دی ذات حاضر، ناظر، ظاہر، باطن ہر صفت وچ موجود اے تے ایس کائنات وچ جتنے رنگ نیں سبھ اوسے ذات دے نیں۔شاعرنوں ایہناں رنگاں دے مالک تیک اپڑن دی تاہنگ اے:

الف دا گُل کھلار الف مرے درکار

اُنج تے کتاب دا سرناواں اوہدے موضوع بارے دس پاؤندا اے بھئی ایس شاعری دا مڈھ پاند کیہ ہووے گا۔کتاب دا پہلا شعر ساری گل کھول دیندا اے کہ ایس کلام چ کسے صوفی نے اپنی باطنی کیفیات نوں سانجھیاں کرن دا آہر کیتا اے۔

حمد وچ اللہ تعالیٰ دی شان بڑے سادہ جیہے لفظاں چ بیان کیتی اے کہندے نیں:

تیرے باجھ تکیہ کوئی ہور ناہیں ، جتھے جا کے کراں پکار اللہ
گناہ گار کمین تے کرم کردے ، تیرے باجھ نہ ہور غفار اللہ
کردے کرم کریم اے ناں تیرا ، تیری شان غفار ستار اللہ
سُکے بوٹیاں تھیں باغ و باغ کر دئیں ، جد رحمت دی کریں پھوہار اللہ

حمد دے اخیر تے رب سوہنے دے کرم تے فضل لئی نبی کریمؐ دا واسطہ دے کے فریاد کیتی اے۔لفظ اللہ ردیف وچ سوہنی طراں نبھایا اے۔کِتے کِتے قافیہ پرانے رنگ وچ ورتیا اے بھئی بس صوتی آہنگ ای تھوڑا بہت رلدا اے۔

پہلی نعت وِچ حضورﷺ دی صفت وثناء دے نال سلام دے شعر وی مِلدے نیں۔

اِک شعر وچ ہندی دے کُجھ لفظ وی آئے نیں۔ دُوجی نعت دے شعراں دا انگ نویکلا اے۔ ایہ سارے شعر ابجدی حرفاں نال شروع کر کے سی حرفی دے رنگ چ کہئے گئے نیں۔ ہر حرف نال اِک شعر آکھیا اے تے شعراں دی بُنت چنگی اے۔ نِکی بحر وِچ سوہنا کم کیتا اے۔ ایہ شعر ویکھو:

ض۔ضبط ہووے جد جا ن محمدﷺ   لِلّٰہ درشن دینا آن محمدﷺ

نعتیہ سی حرفی وِچ تلمیحاں دا استعمال وی کیتا اے۔ جیویں:

گل پلا منھ وچ گھاہ محمدﷺ

ایس تلمیح بارے اج کل تے خورے کسے نوں کُجھ یاد ہووے یا ناں ہووے۔ وڈے دسدے نیں بھئی پرانے زمانے چ جدوں مجرم بادشاہواں دے دربار وچ معافی منگن لئی جاندے سن۔ اوہ اپنے گل وچ لِیڑا پا کے، ہتھ جوڑ کے تے منھ وچ گھاہ لے کے معافی لئی عرض کردے سن۔ مطلب بھئی اپنے آپ نوں بہت حقیر بنا کے پیش ہندے سن۔ ساڈا شاعر وی ایسراں ای عاجزی نال اپنی عرضی پیش کردا اے۔ حضورؐ دی ذات نوں سامنے رکھدیاں ہو یا لفظاں دی چون وی سوہنی ایں۔ شعراں وچ وجودی رنگ ڈلکاں ماردا اے اک شعر ویکھو:

ظ۔ظاہر باطن توُں محمدﷺ   مری ہور نہیں کوئی سُونہہ محمدﷺ

سُونہہ دا لفظ کمال ورتیا اے۔

اوہناں نے اپنے کلام وچ بڑی بھرویں پنجابی زبان استعمال کیتی اے۔ بہت سارے ایہو جیہے لفظ وی نیں جہڑے اج کل ورتوں وچ گھٹ آوندے نیں۔

خلیفہ صاحب چٹے ان پڑھ نیں پر اک صوفی سید پیر فرزند علی شاہ قادریؒ دے ہتھ تے بیعت کرن توں بعد اوہناں لئی اک نویں دنیا دا دروازہ کھُلیا۔ فر اوہ ایس نویکلی دنیا چ اینے کھب گئے بھئی کدی وی اوہدے وچوں باہر نہ آ سکے۔ اوہناں اپنے مرشد دی بخشی ہوئی نظر نال ویکھیا تے اللہ، انسان تے کائنات دے جہڑے جہڑے روپ سامنے آئے اوہناں نوں اپنے کلام چ

پرویا۔ ایس توں وکھ سلوک دیاں منزلاں طے کردیاں ہویاں دل وچ پھٹن والیاں جذبیاں نوں وی اپنے شعراں دا موضوع بنایا اے۔

محمد عالم قادری ہوری بھاویں ظاہری علم تے نہیں رکھدے پر نکتے دی گل خوب سمجھدے نیں۔ جدوں کسے دی باطن دی اکھ کھل جائے تے اوہدے تے چیزاں آپ کھُلن لگ پیندیاں نیں۔ پر ایہ نکتہ سمجھن لئی کسے کامل راہبر دی لوڑ ہندی اے، اوہدا لڑ پھڑنا پیندا اے تے جُتیاں سِدھیاں کرنیاں پیندیاں نیں، فیر ای مولوی توں مولانا بن دے نیں مولانا روم نے آکھیا سی:

مولوی ہر گز نہ شد مولانا روم　　　تا غلامِ شمس تبریزی نہ شد

عالم قادری ہوری لکھدے نیں:

ایہ عالم سی گندا گناہواں دا بندہ　　　جے مِلدا نہ مرشد صفائی نہ ہُندی

اوہناں کتاب دا سرناواں جیس مصرعے تے رکھیا اے اوہ دسدا اے بھئی اوہ وی دوجے وجودی صوفیاں وانگوں اِکو ای جلوے نوں ہر تھاں ویکھدے نیں، جیویں میاں محمد بخش ؒ لکھدے نیں:

ہر ہر دے وچ جے نہ ہُندے ''ہر'' دے رُوپ سہانے
دانش منداں دے دل ٹھگن کد معشوق ایانے

ساڈا شاعر آکھدا اے:

الف اے اوّل الف اے آخر
الف اے حاضر الف اے ناظر
الف اے باطن الف اے ظاہر
الف دا گُل کھلار

الف مِرے درکار

ایہ نظم اوہناں دے وجودی ہوݨ ول اشارہ کردی اے۔

خلیفہ صاحب دے کلام وچ شامل سی حرفیاں توں وکھ منقبتاں وی نیں جیہناں وچ اوہناں نے حضرت سید عبدالقادر جیلانیؒ تے اپنے پیرومرشد حضرت سید پیر فرزند علی شاہ قادریؒ دی شان بیان کیتی اے۔ جیویں:

غ۔ غوث اعظم میرا پیر میراں ڈنکا جیہدا جہان چ وَج دا اے
سخی نانکوں دادکوں شان اُچّی دان کردیاں کدی نہ رَج دا اے

فیر اپنے پیرومرشد لئی کہندے نیں:

سخیاں دا سخی اے گھرانا ، ایتھوں منگدا اے سارا زمانہ
کرے کون عطا آقا تیرے سِوا خوشحالی پیر فرزند علی شاہؒ عالی

تصوف اوہناں دا خاص موضوع اے تے ایہدے سارے پکھاں شیخ دی لوڑ، دنیا دی بے ثباتی، اپنی ذات دی نفی تے اکوای جلوے، جیہنوں صوفی ''الحق'' داناں دیندے نیں، دے ہر تھاں ہوݨ دا، بار بار اظہار کیتا اے۔

میں سمجھنا اوہناں دے ایس کلام نوں شعری تنقید دی نظر توں ودھ تصوف دے پکھ نال ویکھیا جانا بہتا مناسب اے، کیوں جے اوہناں نوں نظم دیاں صنفاں، بحراں تے اوزان داعلم واجبی جیہا لگدا اے۔ اوہناں نے اپنا کم ٹیوے نال ای چلایا اے۔ اوہناں دے ایس کلام چ تِن سی حرفیاں شامل نیں۔ ایس توں وکھ منقبت تے باقی عارفانہ کلام نیں۔

اُنج تے انسان دی زندگی نال جُڑی ہر گل تے ہر نظریے بارے لوکاں دے وکھو وکھ خیال ہندے نیں پر شاعری تے تصوف بارے تے عالم لوکاں کدی وی ہتھ ہولا نہیں رکھیا، پر جے ایہناں دونواں دا رَد کرن والے کئی نیں تے قبولن والے وی بڑے۔ تصوف اک اجیہا موضوع

اے بھئی ایہدے تے بڑیاں بحثاں تے ٹاکرے ہندے رہے تے شید ہندے رہن گے۔

تصوف دے مُڈھ بارے علماء تے صوفیاں دے وکھو وکھ وچار نیں، کجھ ایہنوں اصحاب صفہؓ نال جوڑ دے نیں۔ کئیاں آکھیا اے بھئی حضورﷺ دے سارے صحابہؓ دی آپ ﷺ نال انسانی سوچ توں ودھ محبت تے اللہ دے راہ وچ جان مال دی پروانہ کرنا صوفی ازم نہیں سی تے کیہ سی؟ حضرت ابوبکر صدیقؓ دا ایہ کہنا بھئی یا رسول اللہ ﷺ میں گھر وچ اللہ تے اللہ دا رسولؐ چھڈ کے آئیاں صوفی ازم دی اخیر اے، پر داناواں لوکاں اوہناں ہستیاں لئی صوفی دا لفظ مناسب خیال نہیں کیتا کیوں جے حضورؐ دے ویکھن والیاں لئی صحابی توں ودھ کوئی لفظ نہیں سی۔

صوفی دا معنیٰ صوف یعنی اُن دا جبہ پاون والے دے نیں تے صوفی اوہناں لوکاں نوں کہیا جاندا اے جہڑے دنیا داری دیاں گنجلاں نوں چھڈ کے رب سوہنے دی یاد وچ رہندے نیں۔ سبھ توں پہلا صوفی ابو ہاشمؒ نوں آکھیا جاندا اے، ایہ دوسری صدی وچ ہوئے تے کوفے دے رہن والے سن، پر بعد چ شام چلے گئے۔ اوہناں نے اوتھے ای صوفیانہ تعلیم لئی دنیا دی پہلی خانقاہ بنائی۔ تصوف ایس کائنات دے مالک رب سوہنے تیک اپڑن دی اوس تڑپ تے اُڈیک دا ناں اے جہڑی صوفی نوں کسے ویلے اوہدی یاد توں غافل نہیں ہون دیندی تے نہ ای ٹکن دیندی اے۔ بندے دی روح جدوں دی اپنی اصل توں وکھ ہوئی اے اوہنوں فیر ملن دی چاہیوان اے۔ درویشاں دے کہن موجب روح دا تے اوہدے مالک دا آپس وچ بڑا گوڑھا رشتہ اے پر ایہ وکھری گل اے بھئی بندہ ایس دنیا وچ آ کے اپنے مالک نال کیتا ہویا قالو بلٰی دا وعدہ بھُل کے ہور کھیڈاں وچ رُجھ جاندا اے۔ جدوں بندے نوں کوئی راہبر مل جاندا اے اوہ ایہنوں ایہدی پچھان ''مَن عَرفَ نَفسَہُ فَقَد عَرفَ رَبّہُ'' دے موجب کرا دیندا اے تے فیر بندہ اپنا مقام ویکھ کے اپنے پچھوکڑ نوں یاد کردا اے۔ حضرت سلطان باہوؒ فرماؤندے نیں:

الست بربکم سنیا جند نت قالو بلٰی کوکیندی ہو

حُب وطن دی غالب ہوئی اک پل سون نہ دیندی ہو

پر ایس حُب نوں جگاݨ لئی پہلاں اپنی پچھان ضروری اے تد ای غلام محی الدین قادریؒ دیوان قادری چ لکھدے نیں:

الف۔آپ کو سمجھ پیارے ایسی ہور عبادت ناہیں
نفس اپنے پر حاکم ہونا ایسی ہور شجاعت ناہیں

خلیفہ صاحب تے بندیاں نوں مشورے دیݨ دے نال تھاں ٹکانہ وی دسدے نیں:

ایویں جنگل روہی ٹولیں اپنا بوہا مول نہ کھولیں
بوہا کھولݨ دا وَل یارا پیر مرا دس دیندا سارا
رمز وَفِــــی اَنـــفُسِــــکُــــم نوں سمجھ کے یار الا یا کر

جدوں بندے نوں اپنا پچھوکڑ یاد آوَندا اے بھئی مینوں تے فرشتیاں نے سجدے کیتے سن پر ہݨ میں دنیاوی لوبھ تے لالچ پاروں گھاٹے چہ آں تے اوہدوں تڑف دا اے۔مولانا روم دے کہن طرحاں:

ہر کسے کو دور ماند از اصل ِخویش باز جوید روزگارِ وصلِ خویش

ترجمہ: جہڑا اپنی اصل توں دور ہو جاندا اے اوہ میل دا ویلا فیر لبھدا اے۔

عالم قادری ہوری دسدے نیں جیہناں نوں اپنی پچھان ہو جاندی اے فر اوہ ایتھے رہندے ہویاں وی ''دنیا'' نوں اپنے دل وچ جگہ نہیں بناوݨ دیندے سگوں اپنا دھیان اپنی منزل تے رکھدے نیں تے پیرا گانہہ ودھائی جاندے نیں:

ط۔طمع توں دور ہمیش رہندے مزا جیہناں نے پریم دا چکھیا اے
جان مال نوں وار دے یار اُتوں اوہناں اپنا کجھ نہ رکھیا اے
اوہ نہیں ویکھدے پرت کے غیر ولے جیہناں مکھ محبوب دا تکیا اے

عالمؔ مرن تے جیݨ توں پاک ہوگئے جہناں زہر عشق دا پھکیا اے

حقیقت وچ بندے دا نفس امارہ ای ایہنوں جھوٹ، مکر فریب، لوبھ لالچ، کرودھ تے دوجے بھیڑے کم کرن تے مجبور کردا اے نالے چنگے کماں توں ہٹکدا اے اللہ تعالیٰ قرآن مجید چ فرماؤندا اے۔

ترجمہ: بے شک نفس برائی دا حکم دیندا اے پر جہدے تے رب رحم کرے۔

(سورہ یوسف، آیت نمبر 53)

بندے نوں اوہدے مالک توں غافل کرن والے کم ای اوہدی پاک روح نوں آلودہ کردے نیں۔ صوفیاں دے نیڑے ہر اوہ شے ''دنیا'' گِنی جاندی اے جہڑی بندے نوں غفلت وچ پادئے۔

خواجہ غلام فریدؒ کوٹ مٹھن والے بڑے دُکھ نال لکھدے نیں:

نفس پلید پلید چا کیتا اے اسیں مڈھوں پلید تے ناسے

عالم قادری ہوری وی خودی تے نفس توں بچݨ تے زور دیندے نیں:

خ۔خودی دے کھُوہ چوں باہر آ جا فیر بیلیا موسم بہار ویکھیں

جدوں اپنا کُکھ نہ رہئے باقی تاں جا کے حُسن بازار ویکھیں

جسراں اسلام دے مڈھلے دور وچ تفسیر، حدیث تے فقہ دا علم نہیں سی ایسے طراں تصوف نوں وی وکھ توں نہیں ویکھیا گیا اُنج تے اصحاب صفہؓ دی زندگی سبھ دے سامنے رئی اے۔ اوہناں ورگی زندگی گذارن نوں حضورﷺ پسند وی کردے سن۔ ایہو جیہی زندگی وچ باہرلی دُنیا توں ودھ اپنے اندر جھاتی پائی جاندی اے تے دھیان نُوں مالک نال جوڑیا جاندا اے۔ عالم قادری آکھدے نیں:

ت۔تکدے تکدے رجدے نہیں جیہناں نال محبوب دے لائی ہوئی اے

تاج تخت نوں سُٹ کے بیٹھ گئے نیں گُلی یار دے بوہے تے پائی ہوئی اے
اوہ نہیں ویکھ دے سوہنیا! دولتاں نوں جیہناں اپنی نظر ٹکائی ہوئی اے
اسیں چکھ کے عشق دا زہر عالَم دھونڑ یار دے اگے نوائی ہوئی اے

تصوف دی خاص گل مراقبہ اے تے ایہدی مثال حضورﷺ دے غارِ حرا وچ جانڑ توں ملدی اے۔ ایہ دھیان نُوں اِک تھاں ٹکاونڑ دا ناں ایں۔ ایہ اوہ مشق ہُندی اے جہڑی بندے نُوں کم کار دے وِچ وی اپنے رب توں غافل نہیں ہونڑ دیندی تے بندہ:

ہتھ کار ول تے دِل یار ول

دا عادی ہو جاندا اے۔

مراقبہ ساڈے ورگے لوکاں دے نفس امارہ نوں زیر کر کے تے بھیڑے کماں توں روک کے اللہ سوہنے دا قرب حاصل کرن دی کوشش دا ناں ایں۔ حضرت سلطان باہوؒ ہوری لکھدے نیں:

باجھ فقیراں کسے ناں ماریا باہُو چور اندر دا ہو

ایسے لئی لوک صوفیاں درویشاں نوں لبھدے نیں بھئی ایہ ایس راہ دے آگو ہندے نیں تے اندر دا چور مارن دا کم ایہناں توں چنگا شیدا ای کوئی کردا ہووے۔

حضرت امام غزالیؒ اپنی کتاب ''المنقذ من الضلال'' وچ اپنی آپ بیتی لکھدے ہوئے کہندے نیں

ترجمہ: میں پک نال بغیر شک توں جانڑ لیا اے بھئی صوفیا اکرام ای اللہ دے دسے ہوئے راہ تے ٹرے نیں تے ایہناں دی سیرت تے ایہناں دا طریقہ دوسرے طریقیاں نالوں چنگا اے۔

عالم قادری ہوراں دا تجربہ اپنا اے کہندے نیں:

ظ۔ظلم کر اپنے نفس اُتے آوے یار مناوݨ دا ڈھنگ تینوں

دانے کہندے نیں نفس امارہ مرتے نہیں سکدا پر ایہنوں مالک دی رضا دے تابع ضرور کیتا جاسکدا اے۔ جدوں ایہ تابع ہو جائے تے دِل دنیا دیاں آلائشاں توں پاک ہو جاندا اے، فیر بندے لئی مادی خاہشاں کجھ معنے نہیں رکھدیاں تے اوہ اپنے دھیانے ٹُریا رہندا اے۔ساڈے شاعر دے کہݨ طرحاں:

ق۔قلب جس بندے دا صاف ہووے کسے دُکھ نوں جاݨدا آپ دا نہیں

دن لنگھ دے وانگ دیوانیاں دے فرق صبح تے شام وچ جاپدا نہیں

تصوف کسے وی بندے دا ذاتی تجربہ ہنداا ے تے ایہ احساس، وجدان، دل تے روح دے راہیں کیتا جاندا اے۔تصوف صوفیاں نے قرآن حکیم دیاں کجھ آئیتاں توں نچوڑ ہو یا اے۔ درویشاں دے نیڑے دین دی اک ظاہری شکل اے تے اک باطنی، تصوف اوس باطنی کیفیت دا ناں اے۔ عارف لوکاں ایہنوں معرفت داناں وی دتا اے۔تصوف انسان نوں حرص تے امید دی گھُبنی وچوں باہر کڈھ کے استغناء دی دولت عطا کردا اے۔ایہ انسان نوں ہر فکر تے غم توں پاک کر دیندا اے۔شعر ویکھو:

ایہ میں من دا ہاں آقا کہ میں آپ ہاں نکارا
ہݨ ڈر وی نہیں کوئی ملیا آپؐ دا سہارا
تسیں کر دتا مٹھا میں تے پانی ہے ساں کھارا
میرے لُوں لُوں وچ آقا تیرا دین ہوگیا

......

جاگ بِناں ںُکھیا دودھ نہیں جمدا بھاویں لال ہووے کڑ کڑ کے
(بلھے شاہؒ)

بندے دی زندگی دا اصل مقصد وڈی بارگاہ وچ چنگیاں عملاں نال اپڑنا اے پر ایہدے لئی کوئی کوئی جتن کرداا ے۔سورت فاتحہ دے راہیں ایہو دعا ای منگنے آں بھئی مولا مینوں اوہناں لوکاں دے راہ چلائیں جیہناں تے توں اپنا انعام کیتا، پر ایس دعا دے موجب اپنے ویلے دے کسے اِنج دے بندے نوں لبھناں وی پیندا اے تے ایہ ایس راہے ٹُرن دا پہلا پَیر اے ۔مولانا رومؒ قرآن تے حدیث دا ایناں علم رکھدے سن بھئی صرف 35/40 سال دی عمر چ اوہناں کول دوسرے مُلکاں دے وڈے وڈے عالم دینی مسئلے سمجھن آوندے سن ۔مولانا رُوم نے باقی سارے علم پڑھے سن پر علم لدُنی (جہڑا اللہ پاک دا بخشیا خاص علم اے) توں ناواقف سن ۔ جدوں اک فقیر شمس تبریزؒ نال واہ پیا تے سارا کجھ چھڈ کے اوہدے نال ٹُر پیے پر فیر مولوی بلخی توں مولانا روم بن گئے اقبالؒ ایویں نہیں لکھدا:

مقامِ بندگی دیگر مقامِ عاشقی دیگر

میاں محمد بخشؒ کھڑی شریف والے لکھدے نیں:

کامل مرد محمد بخشا لعل بناوَن پتھر دا

عالم قادری ہوری اپنے پیر دی خیر ایسے لئی منگدے نیں:

یارا اپنے دی منگ خیر عالم جیہناں عشق دا سبق پڑھایا اے

علمِ لدُنی سِکھن لئی کوئی سِکھیا ہویا (مرشد) لبھنا پیندا اے، جہڑا صاحبِ حال ہووے تے قال چوں کڈھ کے بندے نوں حال وچ لے آوے۔ ایتھے واصف علی واصفؒ حضرت موسیٰؑ تے حضرت خضرؑ دی ملاقات دا حال دَسدیاں ہویاں کہندے نیں۔ اِک دور دا پیغمبر اپنے دور دے صاحب حال نال مل کے حیران ہوگیا بھئی کتاب دا علم تے میرے کول اے ایہدے کول کہڑا علم اے؟ اوہ ایہ وی کہندے نیں حضرت موسیٰؑ دے علم، مقام تے اوہناں دی بصیرت تے شک نہیں کیتا جاسکدا اپر علم لدُنی جہڑا صاحب حال دا علم اے سِکھنا ای پیندا اے۔ حضرت حسن

بصریؒ دا اک قول ملدا اے کہندے نیں میں علم لدنی حضرت علیؑ کولوں سکھیا۔ ایسے لئی صوفیاں ہر طرحاں دے علم پڑھن توں بعد وی ایہ نکتہ دور دراڈے پندھ کر کے کسے درویش دی خدمت کر کے سِکھیا حضرت سلطان باہوؒ ہوراں شورکوٹ توں دلی دا سفر کیتا تے حضرت عبدالرحمان قادریؒ دے ہتھ تے ایسے لئی بیعت کیتی۔ عالم قادری ہوراں نے وی ایس سفر وچ آن والیاں سبھ ٹھاہراں دا ذکر کیتا اے۔ کسے شیخ، راہبریاں پیر دی لوڑ بارے اوہناں دے کئی شعر نیں جس راں کہندے نیں:

مرشد باجھ نہ کسے دا شک نکلے بھاویں علم رکھے کوئی لکھ یارو

ایس راہ دے سارے راہی تد ای مرشد پھڑن تے زور دیندے نیں بھئی اوس توں بغیر مقصد حاصل نہیں ہوسکدا کیوں جے آکھدے نیں عبادت بندے نوں دربار تائیں تے عشق سرکار تائیں لے جاندا اے۔ صوفی لوک کہندے نیں مرشد سالک لئی ایس راں ہندا اے جس راں اک عدسہ (نظر والی عینک دا شیشہ)۔ جیٹھ ہاڑ دی دھپ وچ وی تسی کاغذ ڈھپے رکھ دیو تے کاغذ کدی نہیں سڑے گا، پر جے اک عدسہ ٹھیک زاویے نال سورج تے کاغذ دے وچکار رکھ دیئے تے تھوڑے چر پچھوں کاغذ سڑن لگ پئے گا۔ سوال پیدا ہُندا اے بھئی اوہو ای دُھپ تے اوہو ای کاغذ، پر پہلاں دُھپ نے کاغذ کیوں نہیں ساڑیا۔؟ جی تسی سمجھ ای گئے ہوو گے، عدسے نے کھِلری ہوئی دھپ دے سیک نوں بنھ کے تے اک تھاں ٹِک کے پین وچ اوہدی مدد کیتی۔ جدوں دُھپ ودھے ہوئے سیک نال ٹِک کے اک تھاں پئی تے اوہنے کاغذ ساڑ دتا۔ مرشد وی مُریداں لئی ایہو ای کم کردا اے ایہ اوہناں دے اندر دُھخدی دھونی نوں بھانبڑ بنا دیندا اے۔ ایہو ای اوہدا کمال ہندا اے۔ باہو صاحب فرماؤندے نیں:

سبھ مقصد ہندے حاصل باہو جد پیر نظر اک تکّے ہُو

تے خلیفہ صاحب گل گل نال اپنے پیر دی ایہو خوبی دسدے نیں:

لکھ لکھ صدقے عالم پیر اتوں اوہدے جیہا نہیں دسدا ول کوئی

جسراں حضورؐ نے سانوں کلمہ پڑھا کے اک اللہ دا پتہ دسیا بھئی اوس توں سوا کوئی عبادت دے لائق نہیں تے اسیں جناب حضرت محمد عربیؐ دا ایہ احسان کسے طراں وی نہیں لاہ سکدے ایسے طراں شیخ اپنے سالک نوں اک نکتہ دس کے دوری توں حضوری چ جانڑ لئی سدھے راہے پا دیندا اے، نالے دل وچ نظارے دی تاہنگ نوں ٹیسی تیک لے جاندا اے۔ جدوں نظارے دی اڈیک بندے دے دل وچ ڈیرہ لا لیندی اے تے فیر عقلی دنیا دی ہر سدھ رس جاندی اے:

عشق آمد عقل خود آوارہ شد   شمس آمد شمع خود بیچارہ شد

(مولانا رُوم)

عاشق نوں اوس ویلے جلوے دی اک جھلک موت دے مُل وی سستی لگن لگ پیندی۔ اے تاں ای سرمد ورگے جلا د دے ہتھ وچ تلوار ویکھ کے کہندے نیں ''ہُن جو مرضی بن کے آ، تینوں پچھان لیا اے''۔ لفظاں دے ہیر پھیر نال سارے صوفی ایہو گل ای کردے نیں۔ خلیفہ صاحب دا ایہ شعر ویکھو:

ع۔عشق دا مرتبہ بہت اُچّا عاشق ایویں نہیں سولی تے چڑھی جاندے
جیہناں نور حضورؐ دی لاٹ ویکھی اوہو وانگ پروانیاں سڑی جاندے

سالک فنافی الشیخ دی گھاٹی لنگھ کے ای فنا فی اللہ دی منزل تے اپڑدا اے تے اوہدے ایتھے تائیں اپڑنڑ دا وسیلہ اوہدا شیخ ای ہندا اے۔ صوفیاں تے عارف لوکاں دے کلام وچ اپنے شیخ دیاں صفتاں ایسے پاروں سننڑ نوں مل دیاں نیں۔ پیر مہر علی شاہؒ کہندے نیں:

دسے صورت راہ بے صورت دا   ایہ راہ ہے عین حقیقت دا
پر کم نہیں بے سوجھت دا   کوئی وِرلیاں موتی لے تریاں

سلطان باہوؒ ہوری فرماؤندے نیں:

مرشد دا دیدار وے باہو مینوں لکھ کروڑاں حجاں ہو

عالم قادری ہوری اپنے پیر دی صفت ایسراں کردے نیں:

خ۔خوب دانا ہے یار رانجھا ایہدے نام دا ورد پکاوساں میں
چُم چُم کے یار دے جوڑیاں نوں نال خوشی دے تاج بناوساں میں
ایہدے دم دے نال ہے دم میرا جدھر یار گھلے اودھر جاوساں میں
اگے یار جے نچنا پئے عالم فرض سمجھ کے گھنگرو پاوساں میں

اوہناں نوں کامل مرشد ملیا تے اوہناں اپنے مرشد دی صحبت چ رہ کے عشق دیاں منزلاں طے کیتیاں تاں ای تھاں تھاں اپنے مرشد دے گیت گاؤندے نیں:

سونہہ رب دی میں کسے نوں نہیں دس سکدا
جہڑا پیر نے وکھایا مینوں رخ حق دا

تے نالے ایس راہ دیاں پاندھیاں نوں دَسدے نیں:

مُرشد نُوں وسا لے وِچ دل دے جے رب دا نظارا لینا اے

تصوف اسلام توں وکھ کوئی اڈ فلسفہ یا نظریہ نہیں سگوں ایس مذہب دی روح اے جہدے وچ غیر اللہ دی نفی کر کے بناں کسے خوف یاں لالچ دے خالص رب دی رضا لئی زندگی گزاری جاندی اے، تے ایہوای اوہدا حکم وی اے۔تصوف دے مانی لوک اپنے آپ نوں دنیا توں پرانہہ رکھدے نیں کیوں جے اوہناں نوں ایہدی اصلیت دا پتہ لگ جاندا اے۔ اوہناں نُوں سمجھ آ جاندی اے بھئی ایہ عارضی زندگی اے تے صرف ہمیش رہن والی زندگی لئی کمائی کرن دی جگہ اے، کھیڈن ملہن دی تھاں نہیں۔صوفی نہ صرف آپ ایہدے کاریاں توں بچدے نیں سگوں سانوں وی دنیا دا اصلی روپ وکھاؤندے نیں۔مولوی غلام رسول عالم پوریؒ ہوراں بازغہ نوں دنیا دی علامت بنا کے اوہدا اجہڑ انقشہ کھچیا اے۔ایہوای دنیا دی اصل شکل اے:

نویں چڑیل پرانی آفت تن ہلکا رگ بھاری
دوہرا قد اکاہرا چمڑا ، موٹھک دیہی ساری
تن پیلا تے نیلیاں ناڑاں ، زلفاں تے چٹیائی
بھری فریبوں خالی زوروں طاقت بدن نہ کائی
عمر وڈی تے آس چھوٹیری قدم نکے دم لمے
وال سدھے تے ونگیاں ہڈیں بے وس جوڑ نکمے

محمد عالم قادری وی ایسے ای قبیلے چوں نیں ایس لئی اوہناں وی اپنا فرض پورا کر دیاں ہویاں ایہد ے فریبی روپ وکھاوݨ دی بھرویں کوشش کیتی اے جیویں:

ط۔طوطیاں وانگ جگ دِسدا اے، کاں طرحاں مُردار نوں جُٹ جاوے

''ہولا بھار تے ساتھ توں اگے'' سیانیاں کولوں بہت واری سنیا ہونا ایں۔ ایہ مقولہ درویشاں،فقیراں تے سو فیصد پورا آوَندا اے، پر دنیا داری دے ایڈے سوہنے بھارتوں جان چھڈاوَناں سوکھا کم نہیں۔ دوجی گل بھئی فقر دا راہ جتنا سوکھا دسدا اے اونا ای اوکھا وی اے۔ کیوں جے ایہد ے راہی نوں مکر،فریب،جھوٹ،بے ایمانی،حسد تے آکڑ نوں چھڈنا پیندا اے۔ تاں ای صوفیاں ہمیشہ ایہد ے دونواں پکھاں تے گل کیتی اے۔ امیر خسروؒ ہوراں دے کہن موجب:

خسرو دریا پیار کا الٹی واں کی دھار
جو ابھرا سو ڈوب گیا جو ڈوب گیا سو پار

نویں آوَن والیاں نوں وی دسیا جاندا اے بھئی ایہ سارا کجھ چھڈ سکدے او تے ایس سفر دا ارادہ کریو میاں محمد بخشؒ ہوری ایہد ے مُڈھ بارے دسدے ہوئیاں کہندے نیں:

یار کرے جد اپنا تینوں چھٹسݨ سبھ اشنائیاں
ماں پیو سجن یاد نہ رہسݨ حرص نہ بھیناں بھائیاں

وارث شاہ ہوراں دھید ورانجھے دے جوگ لین ویلے بالناتھ دی زبانی دسیا بھئی جٹا سوچ سمجھ کے ٹریں ایہ راہ سوکھالا نہیں۔ بالناتھ رانجھے نوں کہنداا ے:

آئے گئے دا ہرکھ تے سوگ تیاگے نہیں مویاں گیاں پچھوتاوناں ایں
کام کرودھ تے لوبھ ہنکار تیاگن جوگی خاک در خاک ہو جاوناں ایں
لوکاں بھانیں ایہ جوگ دی بات سوکھی جیوندی جان تے خاک سماوناں ایں
وارثؔ جوگ دا چالنا کھرا اوکھا جوگ پاوناں جان گواوناں ایں

لالچ وچ گُجھی ہوئی مٹّی دے مادھو دا اللہ دی رضا تے راضی رہناں سوکھا کم تے نہیں نہ پر جے کِتے اکھ ''لگ'' جائے تے، فیر اوکسے ہور شے دی بُجھن نہیں دیندی، بندہ سُتا وی جاگدا رہندا اے تے جاگدا وی سُتا رہندا اے۔ ایس لئی اے کم اوکھا ہندا اے۔ خلیفہ صاحب نے وی اپنے کئی شعراں چ عاشقاں صادقاں دا حال دسیا اے:

س۔ سُکھ دا ساہ نہیں عاشقاں نوں راتیں نیند کوئی نہیں دِنیں چین کوئی نہیں
پھردے رہن اوہ وانگ دیوانیاں دے ہندا اوہناں دا کِتے وی بہن کوئی نہیں
ہنجو وَگ دے رہن ہمیش اکھوں سُن دا اوہناں دے بیٹھ کے وین کوئی نہیں
جِتھے یار دی نہیں خشبو عالَم اوتھے عاشقاں دا ہندا رہن کوئی نہیں

کہواں دھی نوں تے سمجھاواں نونہہ نوں دے موجب سارے صوفیاں نے داستاناں دا سہارا لے کے اپنے کلام راہیں سانوں ایہ گلاں سمجھا ئیاں نیں۔ اوہناں دسیا اے بھئی ایہ سچّی تے سُچّی گل اے، خیر دا راہ اے پر ایہدے وچ اوکڑاں بہن، کیوں جے دودھ توں گھیو بنن لئی مدھانی دیاں سٹاں وی کھانیاں پیندیاں نیں تے سڑنا وی پیندا اے۔ سونا کٹھالی چ پیئوں بغیر کسراں خالص ہوسکدا اے پر ایس راہ دی ایہ گل تے ہے نا بھئی:

سدھی سڑک مربیاں نوں جاوے

مولوی غلام رسول عالمپوریؒ ہوراں دے کہݨ موجب:

عشق کرم دا قطرہ ازلی تیں میں دے وَس ناہیں

پر ایس راہ دے راہیاں نوں اپنی منزل دی چنتا دنے راتیں سوݨ نہیں دیندی، سیانے وی کہندے نیں ہولی ہولی ٹُریا بندہ وی کدی نہ کدی اپڑ ای جاندا اے۔ نالے پتھر تے پانی دا تُبکا ڈِگدا رہوے تے اوہ وی کدی نہ کدی پتھر چ موری کر دیندا اے۔ عاشقاں دے اتھر وی ایہو ای کم کر دے نیں، تے جے کدی (مالک چاہوے تے) اوہناں نوں ''عشق کرم دا قطرہ'' نصیب ہو جاوے تے اوہ ایہدی لذت دسݨ توں آتر ہندے نیں۔ ایہدی مثال دانے لوک گونگے دے گُڑ کھاݨ دی دیندے نیں بھئی او کسے نوں ایہدا سواد کیہ دس سکدا اے۔ میں تے کہنا ایہ گُڑ زبان والا وی کھا لئے تے ایہدے بارے اک لفظ نہیں بول سکدا۔ کئی صوفی شاعراں نے ٹُٹے بھجے لفظاں دا آسرا لے کے اشاریاں وچ ''فضل'' ہوݨ دی گل کرن دا حوصلہ کیتا اے۔ جیویں:

خدا خود میرِ مجلس بود اندر لا مکاں خسرو
محمد شمعِ محفل بود شب جائے کہ من بودم
(امیر خسروؒ)

بلھے شاہؒ ہوری رانجھا ہو جان دی گل کر دے نیں:

رانجھا رانجھا کردی نی میں آپے رانجھا ہوئی
آکھو نی مینوں دھیدو رانجھا ہیر نہ آکھو کوئی

جتھے خلیفہ صاحب دے کلام چ ہجر فراق دی مٹھی پیڑ نال بھرے ہوئے بیت ملدے نیں۔ ایہدے نال نال اوہ اپنے رانجھے دے جھنگ اندر آوݨ دا ذکر وی کردے نیں:

الف۔ آݨ وڑیا رانجھا جھنگ اندر چرچا وچ جہان دے ہوݨ لگ پئی

لیا ہیر نے یار پچھان ازلی سجدے کرن لگ پئی پیر دھون لگ پئی
کدی خوشی نال چُمدی منہ متھا کدی ہس دی تے کدی رون لگ پئی
کیدو نفس توں بچن لئی عالما اوئے ایہنوں پردیاں وچ لکون لگ پئی

بندہ تے اوہدے بنائے سورج ول نہیں ویکھ سکدا تے اوہ ذات ایس خاکی بندے دے حواساں چ آون والی کتھوں اے۔ اوتھے تے اِک جھلک نال حضرت موسیٰؑ ورگے پیغمبر بے ہوش ہو جاندے نیں تے طور پہاڑ سرمہ بن جاندا اے تاں ای مولوی غلام رسول ہوراں ویروا کڈھیا اے:

ایہ نہ چشم نظاریاں لائق جس دی دھیری کالی
ایہ فانی ایہ فانی ویکھے ویکھ رہی متوالی

ایتھوں سمجھ آوندی اے بھئی ایہ ساری کھیڈ وجدان دی اے۔

بہت سارے لوکاں فلسفۂ وحدت الوجود وِچ بغیر مرشد پھڑن توں چھال ماری تے حلول ورگے ہندی فلسفے چ جا نکلے۔ ایہ دو دھاری تلوار تے ٹُرن والا کم اے جہڑا اِنہاں سِکھیاں نہیں آ سکدا۔ ساڈے شاعر نے تصوف نوں چنگی طراں سمجھیا لگدا اے تد ای اوہناں بہتا زور اپنی ذات دی نفی تے دتا اے۔ اوہناں توحیدی پکھ نوں اپنے سامنے رکھیا تے دَسیا بھئی ایس توں بناں کدی وی بندہ اپنے مقصود نوں نہیں پا سکدا، دسدے نیں:

ب۔ بات توحید دی جیہناں سمجھی اونہاں اپنا آپ گوایا اے
یاراپنے دی منگ خیر عالمؔ جہناں عشق دا سبق پڑھایا اے

تصوف دے نقطۂ نظر نال ویکھیا جاوے تے اوہناں دا کلام کسے پکھوں وی کسے ان پڑھ دا کلام نہیں جاپدا کیوں جے اوہناں ایہدے وچ کئی قرآنی آیتاں تے بزرگاں دے قولاں نوں اپنے شعراں دا حصہ بنایا اے، ایتھوں پتہ لگدا اے بھئی اوہ تصوف نوں کِنّا جاندے نیں:

ب۔بولدا پیا انجانڑ بنڑ کے جانی جانڑ ہے رمز نہ پائی لوکاں
اَلِانسَـــــــانَ سِـــــــرِّی قرآن اندر غیب الغیب دی دھم مچائی لوکاں

یاں:

پڑھن آیت یَــــدُا لــــلّٰــــہ قرآن اندر پراجے وی جان دے وکھ یارو

اوہناں اپنے ایسے خاص نظریے نوں سامنے رکھ کے شعر کہے نیں تے ادبی پکھ نال اپنی شاعری ول کدی وی ایڈا دھیان نہیں دتا۔ ایسے لئی اسیں اوہناں دے کلام نوں صرف ایس پکھ توں ای ویکھیا اے۔

خلیفہ صاحب نے اپنے جذبیاں نُوں شعراں وچ اِنج ڈھالیا اے بھئی بندہ پڑھدیاں ہویاں کسے ہور دُنیا وِچ اپڑ جاندا اے۔اوہناں دا کلام پڑھدیاں ہویاں کئی داستاناں دے کرداراں نال وی ملاقات ہو جاندی اے، پر اوہناں نے کُجھ ایہو جیہاں گلاں وی کیتیاں نیں جہناں بارے اسیں کہہ سکنے آں بھئی:

خاصاں دی گل عاماں دے وِچ نہیں مناسب کرنی

پر اوہ کہندے نیں:

عالم سودائی ہو کے ایویں تے نہیں بولدا اے
سوہنیاں نُوں سوہنیاں دے گیت وی سناوَنے پیندے

عالم قادری ہوراں بھاویں علم البیان تے نہیں پڑھیا پر پرانے شاعراں دا کلام سُن سُن کے اوہناں نوں شعر کہن دا ڈھنگ آ گیا اے تاں ای اوہناں اپنے کلام وچ استعاریاں تے تلمیحاں دا استعمال بڑا سوہنا کیتا اے۔ ایس توں وکھ اپنے ناں دے مطلب نوں سامنے رکھدیاں ہویاں کئی تھاں بنھیا اے۔ جیویں:

عالم اجے نہیں چھڈ دا جان عالم ایہنوں کئی واری مگروں لاہی دا اے۔

پنجابی شاعری دی صنف سی حرفی نوں زندہ رکھنا اوہناں دا وڈا کمال اے کیوں جے غزل نے تے نظم دیاں نویاں قسماں نے پرانیاں کئی صنفاں نوں تھلے دب دتا اے، پر جدوں تیک کجھ ایہو جیہے لوک ہین قدیم صنفاں چ وی انملی شاعری کسے ناں کسے قلم چوں نکلدی رئے گی۔

اللہ والیاں دیاں گلاں سدا سہا گن ہندیاں نیں ایہ جدوں مرضی سنو یاں پڑھو پر ایس دور چ لوکائی جیس ہفڑا دفڑی چ پئی ہوئی اے ایہناں دی بڑی لوڑ اے۔ میں سمجھنا اِنج دے کلام تے لکھاری رب دی خاص عنائت ہندے نیں جہڑے انسان نوں مایہ دے جال چوں کڈھ کے اوہنوں سدھے راہے پاؤندے نیں۔اصل چ کدی مسیت، مدرسہ، آستانے تے خانقاہواں اِکو ای تھاں ہندیاں سن تے لوکاں دا صوفیاں نال مَس رہنداسی، ایسے پاروں بندیاں وچ کھوٹ تے وکھاوا گھٹ سی۔ بندے مذہب، مسلک، ذات برادری تے امیر غریب دے ویروے توں وکھ انسان بارے سوچ دے سن تے ہر پاسے امن امان سی۔ جدوں دی خانقاہ، مسیت تے مدرسے وچ وِتھ پے گئی اے جعلی پیراں تے فسادی مولویاں نوں وی اپنے کاریاں دا موقعہ مل گیا اے۔ایسے پاروں مذہب، مسلک تے دوجے ہور ایہو جئے جھگڑیاں نے بندے دا ساہ لینا اوکھا کر دتا اے۔ کجھ رپئے پیسے دی دوڑ وچ بندہ تے بندیائی اُنج ای کِتے پچھے رہ گئے نیں۔ اج کل اجیے کلام دی دنیا نوں ات لوڑ اے جیہدے راہیں بندہ اپنی ''میں'' چوں باہر نکلے تے دوجے بندیاں نوں وی بندہ سمجھے۔

چھکیڑ لی گل

اللہ سوہنے دے فضل باجھوں تے بندہ پَیر نہیں پُٹ سکدا۔ ایہ کسراں ہوسکدا سی بھئی میرے ورگا بندہ اپنی سوچ توں وڈے کم نُوں ہتھ پالیندا۔ ایہ اللہ سوہنے دا فضل تے پیر و مرشد سید عمر دراز شاہ قادری مدظلہ العالی ہوراں دی صحبت تے خاص نظر دا کمال اے بھئی میرے ورگا ات

نکما بندہ ایہ ٹُٹے بھجے چارا کھر لکھن جوگا ہویا اے (گر قبول افتد) تے ’’الف مرے درکار‘‘ چھپن لگی اے ۔شکر الحمدللہ!

ایہدے وچ میرے والد محمد حسین قادری مرحوم و مغفور، صوفی علم دین قادری مرحوم و مغفور (نانا جی) تے تایا جی محمد عالم قادری ہوراں دی سِجھائی داوی بڑا ہتھ اے ۔ ایہناں ساریاں مینوں انگلی پھڑ کے ٹُرنا سکھایا تے میرے نال ہمیشہ محبت کیتی، ایہ سب کُجھ اوسے دا نتیجہ اے ۔

تایا جی محمد عالم قادری ہوراں دے پُتراں تے اپنے بھراواں محمد اکرم ثاقب، محمد اشرف عظیم تے حاجی محمد اسلم ہوراں دا شکر گذار آں بھئی اوہناں کتاب چھاپن چ میرے موڈھے نال موڈھا لایا تے ایہ چھپی ۔

محبت دا اخیرلا درجہ ماں ہندی اے ۔ اللہ تعالیٰ اپنی محبت دی مثال ماں دی محبت نال دیندا اے تے میری ماں بس میری ماں اے ۔ میرے کول کوئی اجیہا لفظ تے مثال نہیں جہدے راہیں دس سکاں بھئی اوہ میرے نال کنج پیار کردی اے ۔ میں پہلے ساہ توں اج تائیں اوہناں دیاں دعاواں دے صدقے ہر امتحان چوں نکلیاں تے ہر خوشی چ اوہناں دے چُکے ہوئے ہتھاں دی تاثیر محسوس کرداہاں ۔ ایہ اوہناں دیاں دعاواں دا صدقہ وی اے ۔ مولا سر تے ایہ چھاں انج ای رکھے ۔ امین!

انور انیق ہوراں نال ویہاں پنجیاں سالاں توں محکمانہ توں ودھ ادبی تے بھرابندی دا گوڑھا رشتہ اے ۔ مینوں ادبی دنیا نال ملاوݨ دا سہرا وی اوہناں دے سر اے ۔ الف مرے درکار دے سودھݨ توں چھپݨ تائیں میں اوہناں نوں جیویں تنگ کیتا مینوں ای پتہ اے ۔ مالک اوہناں نوں سلامت رکھے اوہناں اک واری وی متھے وٹ نہیں پایا ۔ دل دی ڈوہنگیائی توں اوہناں لئی بہت ساریاں دعاواں ۔

گھر تے گھر والیاں نال ای گھر اکھواندا اے ۔ میں اپنے سارے بال بچیاں دا وی

شکر گذار آں بھئی ایس کم پاروں اوہناں نوں بہت سارے کم آپے کرنے پئے سگوں ادھی ادھی رات تائیں میرے چاء پانی داپورا دھیان رکھ کے اوہنا اپنا حصہ وی پایا۔

ایس توں وکھ شاہد فاروق ہوراں لفظاں نوں الیکن توں ایس منزل تیک اپڑان وِچ جیس محبت تے آہر نال کم کیتا اے، ایہ اوہناں دا میرے سِر احسان رہوے گا۔ایہناں توں اَڈ بہت سارے ہور سجناں تے مِتراں دے مشورے میرے لئی انج سن جیویں اَنھے لئی اکھاں۔ اوہناں لئی ڈھیر دعاواں۔

بندہ، بندہ ہون پاروں کوئی وی کم کر کے ایہ گل نہیں کہہ سکدا بھئی ایہدے وِچوں غلطی نہیں کڈھی جاسکدی تے میں وی کسراں کہہ سکناں۔ ہاں اپنے ولوں پورا ٹِل لایا اے پر فیر وی جے کِتے کوئی بھُل چُک ہوئی ہوئے تے اللہ ماف کرن والا اے۔ میں تہاڈے کولوں وی ایہو ای اُمید رکھناں۔

صمیم صوفی
فیصل آباد

حمد

ترے باجھ تکیہ کوئی ہور ناہیں ، جتھے جا کے کراں پکار اللہ
گناہ گار کمین تے کرم کردے ، ترے باجھ نہ ہور غفار اللہ
کردے کرم کریم اے ناں تیرا ، تیری شان غفار ستار اللہ
سُکے بوٹیاں تھیں باغ و باغ کردئیں ، جد رحمت دی کریں پھوہار اللہ
ترے حکم اندر سورج چن تارے ، تینوں من دے نیر کہسار اللہ
تری نگہ اندر مخلوقات ساری ، پیئے وس دے شہر بازار اللہ
تری کُناں نوں کوئی نہ پہنچیا اے ، سبھ بیٹھ گئے ٹکراں مار اللہ
نہیں گل دا چج کوجھڑی نوں ، پئی رونی آں زار و قطار اللہ
صدقے نبی کریمؐ دے بخش دیویں ، عالم وانگ کوئی نہیں اوگن ہار اللہ

★......★......★

دریا

نعت

لکھ لکھ درُود سلام بھیجاں نبی پاکؐ تے نبیؐ دی آل اُتے
مولا علیؓ تے حسنؓ حسینؓ اُتے بی بی فاطمہؓ نیک خصال اُتے
عیسیٰؑ موسیٰؑ تے نوح وی جاݨ صدقے نبی پاکؐ دے شان کمال اُتے
چادر دشمناں ہیٹھ وِچھا دِتی ،ویری وِک گئے عرب دے لال اُتے
زندہ رکھیا بلدیاں کولیاں چوں کیتی نظر غلام بلالؓ اُتے
بن کے آئے پرمیشر آپؐ پرتھوی تے لوکی بھُل گئے ہور خیال اُتے
عاشق نبیؐ دے پیراں تے ڈھیݨ لگ پئے ،جیویں ڈھیݨ پتنگ مشال اُتے
سبھے مُشکلاں ہوݨ آسان عالمؔ کرے کرم جے ایس کنگال اُتے

★......★......★

نعت

الف۔ آکھے رب محبوب محمدؐ ترا کلمہ سبھ تھیں خوب محمد ﷺ
ب۔ بہت بلند ترا نام محمدؐ ترے حوراں مَلک غلام محمد ﷺ
ت۔ تیرا شان بلند محمدؐ تینوں جھُک دے سورج چند محمد ﷺ
ث۔ ثابت تیرا دین محمدؐ اساں منیا نال یقین محمد ﷺ
ج۔ جان کراں قربان محمدؐ تری تابع کُل جہان محمد ﷺ
ح۔ حُکم ترے وچ کُل محمدؐ تری رحمت ہے اَن مُل محمد ﷺ
خ۔ خوب مری سرکار محمدؐ کُل نبیاں دے سردار محمد ﷺ
د۔ دلبر میرے ڈھول محمدؐ مینوں سدھ لے اپنے کول محمد ﷺ
ذ۔ ذکر مرا اے درُود محمدؐ ایہ پڑھدا رہے وجود محمد ﷺ
ر۔ راضی ہاں لکھ وار محمدؐ تری کھِڑی رہے گلزار محمد ﷺ
ز۔ زور نہیں ہے عرض محمدؐ مرے دل دے جاوݨ مرض محمد ﷺ
س۔ سوہنا تیرا مُکھ محمدؐ جیہنوں ویکھ کے جاندے دُکھ محمد ﷺ
س۔ سچیاں دے سُلطان محمدؐ ترے مانگت دونویں جہان محمد ﷺ
ص۔ صادق اتے امین محمدؐ تینوں جُھکدے فلک زمین محمد ﷺ

ض۔ضبط ہوئے جد جان محمدؐ لِللہ درشن دینا آن محمدﷺ
ط۔ طرفاں چارے جھُکن محمدؐ سب سچے تیرے سخن محمدﷺ
ظ۔ ظاہر باطن توں محمدؐ مری ہور نہیں کوئی سُونہہ محمدﷺ
ع۔ عرض ہووے منظور محمدؐ مرے کریومعاف قصور محمدﷺ
غ۔ غرض نہیں کوئی ہور محمدؐ تہاڈی ہر دم سانوں لوڑ محمدﷺ
ف۔فضل ترا درکار محمدؐ تری رحمت بے شمار محمدﷺ
ق۔ قدم ترے دی دھوڑ محمدؐ ایہ انیاں لئی اے نور محمدﷺ
ک۔کرم ترا بے حد محمدؐ لیا رب نے عرشیں سد محمدﷺ
ل۔ لِکھاں کیہ تیری شان محمدؐ تسیں رب دی او پہچان محمدﷺ
م۔ مُلکاں تے ترا راج محمدؐ ترے سرلولاک دا تاج محمدﷺ
ن۔ نبی کریم رسول محمدؐ مری کریو عرض قبول محمدﷺ
و۔ وحدت دے دریا محمدؐ سبھ دُکھیاں لئی شفا محمدﷺ
الف۔اللہ آکھیا آپ محمدؐ میں پڑھاں درُودِ پاک محمدﷺ
ی۔ یاد رہے ایہ نام محمدؐ مری بھلے نہ پہچان محمدﷺ
ے۔یاد نہیں ہور گل محمدؐ ہوئے نزع دی مشکل حل محمدﷺ
میرا تکیہ نہیں کوئی ہور محمدؐ تسیں قادر ہو میں چور ، محمدﷺ
عالم دی عرض دُعا محمدؐ گل پلا منھ وچ گھاہ محمدﷺ

★……★……★

منقبت حضرت غوث الاعظمؒ

غ۔ غوث اعظمؒ مِرا پیر میراں ڈنکا جیہدا جہان چ وجدا اے
سخی نانکوں دادکوں شان اُچی دان کردیاں کدی نہ رجدا اے
جد قطب بناوَنْ دا خیال آوے واج مار کے چورنوں سددا اے
سوہنا حُسن کمال جمال عالَم سِر تے تاج ولائیت دا سجدا اے

غوث الاعظمؒ آلِ رسولؐ میری بھی کر عرض قبول
آلِ علیؓ ہو باغِ بتولؓ میری بھی کر عرض قبول

مِیراں تریاں اُچیاں شاناں ولی تمامی کرن سلاماں
چور نہ خالی جاندے مول میری بھی کر عرض قبول

ہر ہر شان چ آپ سمایا ڈیرہ وچ بغداد دے لایا
رب کیتا تینوں مقبول میری بھی کر عرض قبول

میں کوئی بھُکا ننگا ناہیں شہنشاہ ہے میرا سائیں
مدد کریندے پاک رسولؐ میری بھی کر عرض قبول

پیرفرزندعلی شاہؒ سائیاں نام ترے دیاں دواں دوہائیاں
خیر ملے جوڑے دی ڈھول میری بھی کر عرض قبول

عالَم مَلیا تیرا دوارا تیرے باجھوں نہیں سہارا
عیب نہ میرے پھولیں مول میری وی کر عرض قبول

☆.....☆.....☆

خ۔خوب محبوب سبحان اللہ ہیر ویکھ الحمد پکار دی اے
سنے جوڑیاں چاہڑ یا پلنگ اُتے جھڑے پلنگ نوں روز سوار دی اے
اک لکھ تے چووی ہزار وچوں جیویں رب نوں ریجھ سرکار دی اے
عالم مکھ محبوب دا جانؔ کعبہ اوہدے گردطواف گذار دی اے

کر دو کر دو کرم مرشدِ محترم میں سوالی پیر فرزند علی شاہؒ عالی
تیری دید ہے حج میری لگیاں دی لج آقا پالی

سخیاں دا سخی ایہ گھرانا ایتھوں منگ دا اے سارا زمانہ
کرے کون عطا آقا تیرے سوا خوشحالی پیر فرزند علی شاہؒ عالی

دو جگ وچ تیریاں دُھماں تیرے جوڑے دی خاک نوں چُماں
رکھیں قدماں ناں لا ہووے معاف خطا میرے والی پیرفرزند علی شاہؒ عالی

رہے وَسدا اے تیرا دوارا ، تُوں ایں برکت علی شاہؒ دا پیارا
پیش کر دا رواں تیرے قدماں چ آ کے میں ڈالی پیر فرزند علی شاہؒ عالی

تیری دید نماز ہے میری مینوں ایہو عبادت بتھیری
تیرے در اُتے آ مُڑ کے کوئی نہیں گیا ایتھوں خالی پیر فرزند علی شاہؒ عالی

تیرا باغ ہے بہت پیارا اکو عالمؔ ای دِسدا نکارا
ایہدے پھُلاں دے وچ لیندی دل نوں جو کھچ
تیرے فیض دی خشبو نرالی پیر فرزند علی شاہؒ عالی

☆.....☆.....☆

جو وی کردا سوہنا کر دا میرا سوہنا پیر نی
اونتراں نوں بال دیوے بھیناں نوں ایہ ویر نی

در تے آئے جو سوالی او نہ مڑ کے جائے خالی
خیر لے کے کہن سارے بدل دا تقدیر نی

روڑھدی کھِڑدی بُڈھی مائی جد نیازاں سُکھ کے آئی
نظر ماری بیڑی تاری ڈُبی ڈونگھے نیر نی

پئے صنعان سی راہ اوّلے اوتھے کوئی پیش نہ چلے
مار چھِٹے موڑ آندا بخشتی تقصیر نی

ملاں کرن مناظرہ آئے تن سو بندہ نال لیائے
ہر شے بھلے نہ گل آئے گل چ پئی زنجیر نی

سوہنا دان ہمیشہ کردا خالی جھولی سبھ دی بھر دا
کرم کر دا بخش دیندا فیض دی جاگیر نی

عالما توں ایں ہیں نکما باغ ماہی دا ون سونّا
ایتھے آ کے سکھو کیویں رانجھا بن دی ہیر نی

☆.....☆.....☆

شیخ صنعان، حضرت عبدالقادر جیلانی دے دور دے اِک بزرگ سن، جیہڑے اِک یہودن دے کہن تے سؤر دا گوشت کھان لگے سن تے حضرت عبدالقادر جیلانیؒ ہوراں وضو کر دیاں ہویاں پانی دے چھِٹے مار کے اوہناں نوں بچایا۔

نظر آوے جدوں یار دا دیدار سامنے
میرے وِگڑے ہوئے آقا سَور جاندے کم نیں

قیس لیلاں دئیاں کُتیاں نوں سجدہ کر گیا
انت مو تو قبلہ مرنے توں وی پہلاں مر گیا

جانْ کانے وانگ سُک عاشقاں دے کم نیں
میرے وِگڑے ہوئے آقا سَور جاندے کم نیں

سونہہ رب دی میں کسے نوں نہیں دس سکدا
جہڑا پیر نے وکھایا مینوں رخ حق دا

فیض پیشوا نے کیتا نہ لوائے چَم نیں
میرے وِگڑے ہوئے آقا سَورجاندے کم نیں

عالم عاشقاں دا آکھ دے حساب ہے نہیں گا
میرے پیر جیا کسے دا خطاب ہے نہیں گا

اوہدے پَیراں اُتے سجدے کیتے آ کے ہم نے
میرے وِگڑے ہوئے آقا سَورجاندے کم نیں

☆.....☆.....☆

تیرا ڈیرہ ساڈا کعبہ ایہ یقین ہو گیا
جہنے گل نہ ایہ مَنّی او لعین ہو گیا

ایہ میں من دا ہاں آقا کہ میں آپ ہاں نکارا
ہن ڈر وی نہیں کوئی ملیا آپ دا سہارا
تُسیں کر دتا مِٹھا میں تے پانی ہے ساں کھارا
میرے لُوں لُوں وچ آقا تیرا دین ہو گیا
تیرا ڈیرہ ساڈا کعبہ ایہ یقین ہو گیا

جدوں ویکھیا نظارا تیری شان والا اے
مینوں اوہو نظر آیا عربستان والا اے
جہڑا روگیاں دے روگ نوں گواݨ والا اے
جہنے ویکھ لیا تینوں او متین ہو گیا
تیرا ڈیرہ ساڈا کعبہ ایہ یقین ہو گیا

★......★......★

ایہ قسمے خدا دی خدائی نہ ہندی
جے آدم نوں سجدہ روائی نہ ہندی

فرش بھی نہ ہندا عرش بھی نہ ہندا
نبیؐ جی دا عاشق خدا جے نہ ہندا

وصل بھی نہ ہندا جدائی نہ ہندی
ایہ قسمے خدا دی خدائی نہ ہندی

مَلک وی نہ جُھک دے فر آدم دے اگے
تے شیطان ورگے وی جاندے نہ ردے

جے احمدؐ دی فوٹو وکھائی نہ ہندی
ایہ قسمے خدا دی خدائی نہ ہندی

جدوں جند ماہی دے نذرانے کر لئی
تے بغداد والے مری بانہہ سی پھڑ لئی

اساں جہڑی نیتی قضا ای نہیں ہندی
ایہ قسمے خدا دی خدائی نہ ہندی

ایہ عاؔلم سی گندا گناہاں دا بندہ
ہے گا سی ایہدے وی ''میں'' والا پھندہ

جے مل دا نہ مرشد صفائی نہ ہندی
ایہ قسمے خدا دی خدائی نہ ہندی

☆……☆……☆

جیہناں ویکھیا یار دیاں جلویاں نوں کر دے تابعیا رہن فرمان دے وچ
علیؓ ہو کے ویکھیا علیؓ جیہناں مارن نفس نوں پکڑ میدان دے وچ
جیہناں اک دے نال پریت لائی راضی رہن نہ ایس جہان دے وچ
لڑ لگیاں دی تینوں لج آقا ہین خامیاں عاؔلم نادان دے وچ

واراں یار دے نام توں دونویں جہاں
ایہ جند جہی بچا کے کیہ کرنی

دلبر دی رہے ہُن ایہ ہستی
دنیا نوں وکھا کے کیہ کرنی
جہڑا یار اُتوں قربان ہویا
اوہدا مالک شاہ جیلانؒ ہویا

تھاں مل جائے پیر دے قدماں وچ

ہور شان بنا کے کیہ کرنی

یاشیخُ عبدالقادرؒ ہے
شیاءِ اللہ حاضر ناظر ہے

اکو یار دے نام دا ورد پکا
ہور تسی ہلا کے کیہ کرنی

چھڈ ساریاں پچھلیاں رساں نوں
کیہ کرنا ایں بوہتیاں خصما ں نوں

اُٹھ عالمؔ یار منا اپنا
ساری دنیا منا کے کیہ کرنی

☆.....☆.....☆

یار بِناں کوئی دِسے نہ مینوں تے میں کس نوں لے گل لاواں
جی کردا میں جوڑے تیرے سر دا تاج بناواں
اس در باجھ نہ ڈھوئی مینوں میں ہور کیہدے در جاواں
جے منظور ہوئے ایہ عالمؔ میں لِکھ لِکھ گیت سناواں

سانوں سجدہ کرن دے سوہنیا ایہ قدم لکاؤناں ایں کس کولوں
ہیں توُں ای توُں میں ہے ای نہیں ہن پردہ پاؤناں ایں کس کولوں
آقا روک نہ میرے موقعے جندڑی میری لیندی ہو کے
حاضر ناظر توں ایں میرا میرے دل وچ تیرا ڈیرہ
آپ لُٹیں اتے آپ لُٹیویں شرطاں مناؤناں ایں کس کولوں
نور ترے دی خوب تجلیٰ نقشہ تیرا اللہ اللہ

کر کے کرم نوازی آقا جِت لے میری بازی آقا

گھونگھٹ چُک دے مکھڑے دا ربِ ارنی کہاوَناں ایں کس کولوں
الستُ بِربِ آکھیا کہنوں کالوبلیٰ رہیا یاد نہ مینوں
پیر میرے نے کرم کمایا توڑ کے شیشہ کر دکھلایا
عالمؔ تے بےعِلم ہے آقا ِعلم پڑھاوَناں ایں کس کولوں

★……★……★

برکت شاہؒ دے پیاریا میری گلی لنگھ جایا کر
تری دید نماز اساڈی اے پل پل دید کرایا کر
تینوں شرف ہے شاہِ جیلاں دا مینوں بھلے نوں قدمیں لایا کر
برکت شاہؒ دے پیاریا میری گلی لنگھ جایا کر
ہے مالک توں ایں خزانے دا توں شاہ ایں کل زمانے دا
میں طالب ہاں پیانے دا مینوں عشق دی مے پلایا کر
جیہناں قدر سجن دے جاتے اپنے آپ توں گئے گواتے
دنیا والے رشتے توڑ دل فرزند علیؑ ول موڑ
چھڈ کے دنیا فانی نوں دلبر نوں سیس نوایا کر
برکت شاہؒ دے پیاریا میری گلی لنگھ جایا کر
ایویں جنگل روہی ٹولیں اپنا بوہا مول نہ کھولیں
بوہا کھولن دا ول یارا پیر مرا دَس دیندا سارا

رمز وفی انفسکم نوں سمجھ کے یار الایا کر

برکت شاہؒ دے پیاریا میری گلی لنگھ جایا کر
کون ہوواں میں کون سداواں آپ بناں تے تیتھوں جاواں
عالم عشق دیاں جو گلاں پُٹھیاں کرکے لاوَنْ کھلاّں
''میں'' نوں کڈھ کہہ ''توں'' ای ''توں'' ایہو سبق پکایا کر
برکت شاہؒ دے پیاریا میری گلی لنگھ جایا کر

★......★......★

عاشقاں نوں پیار پا کے خوک وی چراؤنے پیندے
یار دی گلی دے کُتّے سینے نال لاؤنے پیندے

پیار جدوں ہوجاندا کول وی بلاؤنا پیندا
یار دے دیدار لئی تے عرش وی سجاؤنے پیندے

علیؑ علیؑ جگ آکھے شیر میرا رب آکھے
علیؑ دی پیدائش لئی تے کعبے وی کھلاؤنے پیندے

سور

سوہنے حسینؑ باجھوں دین نوں بچایا کِنّے

سچ لئی تے نیزیاں تے سیس وی چڑھاوَنْے پیندے

میراں دی شان ویکھو مائی دا ایمان ویکھو
مَل لئے دوارا جھڑا بیڑے وی تراوَنْے پیندے

عالم سودائی ہو کے ایویں تے نہیں بول دا اے
سوہنیاں نوں سوہنیاں دے گیت وی سناوَنْے پیندے

★......★......★

یا شیخ عبدالقادرؒا اک جھات کرم دی پا ماہیا
تری دید غریب دی عید ہوئے آجاوے نظر خدا ماہیا

ترے نام دا ورد پکاوَنی آں ترے ناں نوں سینے لاوَنی آں
تری یاد چ میرے سوہنیا مرے پورے ہو جاݨ ساہ ماہیا

کیہ صفت تری انسان کرے تری صفت تے بس رحمان کرے
بھاویں ہوݨ پہاڑ گناہواں دے تری رحمت لَوے لُکا ماہیا

جیہنوں غوث الاعظمؒ جگ آکھے اوہنوں عبدالقادرؒ رب آکھے

میری بیڑی گھیری چھلاں نے کر کرم کنارے لا ماہیا

ترے جوڑے پچھے ولیاں نے سانوں کعبہ تیریاں گلیاں نیں
تُساں آس کسے دی توڑی نہیں تیرے در تے گئے آں آ ماہیا

تینوں سیس جھکایا مَلکاں نے تینوں مرشد مَنیا خلقاں نے
تُسیں آوَنْ والے چوراں نوں دیندے او قطب بنا ماہیا

دیاں دوس بھلا کیہ لوکاں نوں کیہ کہنا ہوت بلوچاں نوں
عاشق لئی آخر ہندی اے بس تھل دی تپ دی جا ماہیا

ہووے عرض قبول نمانْے دی اس عالمؔ درد رنجانْے دی
دن حشر دے ایس نکمے دی کر دینامعاف خطا ماہیا

★......★......★

س۔سوہنااے سخی اے پیر میرا تے میں کیوں غیراں ول تکاں
جان اوہدی تے ایمان وی اوہدا تے میں کیہ نذرانہ رکھاں
جس دم دید سجن دی ہوئے مرے ہو جاندے جگ لکھاں
عاؔلم تے کرم کما سوہنا ترا رستہ ویندیاں اکھاں

مرشد نوں وسا لے وچ دل دے جے رب دا نظارا لیڻا ایں
جے مرن توں پہلاں مر جاویں تاں ''میں'' نے مگروں لہڻا ایں

یاشیخؒ عبدالقادرؒ پڑھ شاءٍ اللہ دا ذکر توں کر
ایہ ورد ترے لئی کافی اے کیہ ہور زبانوں کہڻا ایں

جہڑا ظاہر ہے اوہنوں چھڈ نا ایں جہڑا دِس دا نہیں اوہنوں لبھناں ایں
جہڑا دِس دا اے اوہو لُکیا سی توں کد تک لبھدیاں رہڻا ایں

ایہ کم ہے میم مروڑی دا نیوں لا کے فیر نہیں توڑی دا
جہڑا منکر ہو کے چھڈ جائے اوہنوں دوزخ سڑنا پیڑنا ایں

اوہدے پیار چ آپ نوں رنگ تے سہی ایتھوں سب مل دا کجھ منگ تے سہی
اس در تے دنیا جھک دی اے جہڑا نہیں جھکیا کیہ لیڑنا ایں

کیہ ہویا دنیا کہندی اے لُک لُک کے کافر عاشق نوں
ایہ عشق دی ریت پرانی اے بنڑ کنجری نچنا پیڑنا ایں

چھڈ عالم علم کتاباں نوں دنیا دے کل حساباں نوں
موتھوں کہہ کے دل توں منیا نہ ہر اک نے جھوٹا کہنا ایں

★......★......★

جہنے آپ تے **لا الٰہ** پڑھیا اُس بندے اللہ ویکھ لیا
اسیں مرشد پاک دی صورت وچ مولا دا تجلیٰ ویکھ لیا

جتھے جبرائیل نہ جا سکیا نہ گھوڑا توڑ اپڑا سکیا
جاں صدقے یار دے جوڑے توں جہنے عرش معلیٰ ویکھ لیا

جیہناں اپنا آپ گوایا اے سر یار دے ناں ویں لایا اے
او مسجد مندر کیہ جانے جہنے عشق محلّہ ویکھ لیا

نہ کعبے تے بت خانے گئے مُک سفر تے سارے بہانے گئے
ہتھ پیر دے ہتھاں وچ دے کے جھڑا ہے سی کلّا ویکھ لیا

اوہ عشق دی رمز پچھانے گا جو نفی اثبات نوں جانے گا
عالم اُس جھگے وَسنا ایں جہنے عشق دا ہلّہ ویکھ لیا

☆.....☆.....☆

ہویا نہ ہو سی کوئی سوہنے دی شان دا
لگا دربار اج شاہِ جیلانؒ دا

ایتھے اوہو سُکھی جہڑے یاد وچ رہندے نیں
پاؤندے نیں مراداں اوہو دا نے سارے کہندے نیں
مُکے نہ خزانہ کدی میراں دے احسان دا
لگا دربار اج شاہِ جیلانؒ دا

عاشقاں دی عید ہووئے پاؤن جدوں جھاتیاں
عارفاں نوں لبھدیاں یاداں نیں گواچیاں
قطب ابدال گن گاؤن سلطان دا
لگا دربار اج شاہِ جیلانؒ دا

خاندان قادری نوں پاس ساڈی لج دا
منگنے داچج جیہنوں اوہو ایتھے رج دا
سخی اے گھرانا سوہنے عمر جوان دا
لگا دربار اج شاہِ جیلانؒ دا

اِک نال پیار ساڈا اِک اسیں مَنیا
غیر اگے جاکے ایویں متھڑا نہیں بھنیا
تیرے بِناں ہور کون عالم نادان دا
لگا دربار اج شاہِ جیلانؒ دا

☆......☆......☆

بنْ منگتا غوث الاعظمؒ دا تیری ہر مشکل آسان ہووے
اوہنوں تھوڑ کسے نہ گل دی اے جہدا مالک شاہِ جیلانؒ ہووے

درغوث نوں رب دا در جانیں تیری ڈُبی ہوئی بیڑی تر جانی
دو نانواں دی اے ذات اِکو ویکھے جس نوں ایہ پہچان ہووے

بنْ منگتا غوث الاعظمؒ دا تیری ہر مشکل آسان ہووے
جہڑا نال یقین دے آجاوے منہ منگیاں مراداں پا جاوے

ایتھے قطب بنائے جاندے نیں بھاویں چور بھاویں صنعان ہووے
بن منگتا غوث الاعظمؓ دا تیری ہر مشکل آسان ہووے

اُچا شان ہے ایہدیاں شاناں دا ایہ مالک دونواں جہاناں دا
ایہدے نام دا ورد پکائی جا بھاویں صبح تے بھاویں شام ہووے

بنْ منگتا غوث الاعظمؓ دا تیری ہر مشکل آسان ہووے
لوئی شرم تے سنگ دی لاہ عالم اگے یار دے جھولی ڈاہ عالم

بیٹھے سخیاں دے سلطان سخی ہر اک نوں رحمت دان ہووے
بن منگتا غوث الاعظمؓ دا تیری ہر مشکل آسان ہووے

☆.....☆.....☆

نیویاں نظراں والیا سانوں وی نال رلائی جا
فیض تے عشق دُکان دا سانوں وی مال دوائی جا

کیہ غیراں کولوں لینا ایں بس یار دے بوہے بیہناں ایں
گیاراں(۱۱) والیا سوہنیا! خیر کرم دا پائی جا

کوئی شوق نہیں دنیا فانی دا سانوں چا اے تری غلامی دا
ترا حسن سلامت سوہنیا! سانوں وی دید کرائی جا

اے دنیا گھُپ ہنھیرا اے ساڈے دل وچ تیرا ڈیرہ اے
اِک جام پیا کے ساقی جی ساڈا وی دل چمکائی جا

تُساں لکھاں پار اُتاریاں نیں نہیں آیاں ساڈیاں واریاں نیں
میں آس تری تے بیٹھی آں بانہہ پھڑ کے پار لنگھائی جا

ایہ دنیا جھوٹا گہنا ایں ایتھے بیٹھ کسے ناں رہنا ایں
چل عالَم جاندا جاندا توں دو اپنے شعر سنائی جا

★.....★.....★

مراد۔سید پیر فرزند علی شاہ قادریؒ، پیرومرشد محمد عالم قادری

سی حرفی

الف۔اسم پڑھیا سوہنے رب والا ملیا رحمت العالمین سوہنا
وَالضُّحیٰ مکھڑا تے واللیل زلفاں لے کے آ گیا صفت یٰسین سوہنا
سر تے تاج لولاک تے پاک دامن اساں مَنیا نال یقین سوہنا
ملیا پیر فرزند علی شاہؒ عالمؔ مینوں کر گیا صاحبِ دین سوہنا

★......★......★

الف۔آن وڑیا رانجھا جھنگ اندر چرچا وچ جہان دے ہوݨ لگ پئی
لیا ہیر نے یار پچھان ازلی سجدے کرن لگ پئی پیر دھوݨ لگ پئی
کدے خوشی نال چُمدی منہ متھا کدی ہسدی تے کدی روݨ لگ پئی
کید و نفس توں بچݨ لئی عالمؔا اوئے اوہنوں پردیاں وچ لکوݨ لگ پئی

★......★......★

ب۔بات توحید دی جیہناں سمجھی اوہناں اپنا آپ گوایا اے
سوہنی چیر چناں نوں گئی راتیں زہر ہیر نوں گھول پیا اے
سچ آکھنا وی ہویا بہت اوکھا سولی چا منصور چڑھایا اے
یار اپنے دی منگ خیر عالمؔ جہنے عشق دا سبق پڑھایا اے

★......★......★

ب۔بولدا پیا انجانڑ بنڑ کے جانٹی جانڑ ہے رمز نہ پائی لوکاں
اَلانسَانَ سری قرآن اندر غیب الغیب دی دُھم مچائی لوکاں
آدم وچ وڑ کے بیٹھا چُپ کر کے ہے فلک تے دتی دہائی لوکاں
ویکھنڑ عالمؔا اُتاں نوں منھ کر کے اندر اپنے جھات نہ پائی لوکاں

★......★......★

ت۔ تیریاں جانداں توُں عشقا کیہ کرے کوئی تیری گل سائیں
کِتے رانجھنے چار دے مجھیاں نیں کِتے سسیاں رُلدیاں تھل سائیں
جہدے نال توُں بہت پیار کرداں اوہدی کھچ کے لادئیں کھل سائیں
بانگ عشق دی جیہناں نے سُنی عالم بوہا یار دا بیٹھ گئے مَل سائیں

★......★......★

ث۔ ثمر جہان دے ملے سارے میرے یار نے جدوں دھیان کیتا
بوہے غیر دے جان دی لوڑ نہ رہی ایسا سخی نے سجنوں دان کیتا
یداللّٰہِ فوق دا بھیت دتا جہڑا حکم کتاب قرآن کیتا
جان وار کے وی نہ ادا ہوئے جہڑا عالم تے تُساں احسان کیتا

★......★......★

ج ۔جنگلیں لبھدا رب ناہیں اوہ تے رہندا اے ایس انسان دے وچ
قلب موموناں دے ہین عرش اللہ حکم آیا اے پاک قرآن دے وچ
رب عاشقاں نال پیار کردا رہن کعبے چ یاں انگلستان دے وچ
سُتے جاگ پئے اوہناں دے بھاگ عالم جہناں مل گیا پاکستان دے وچ

★---★---★

ج ۔جان دا عام جہان ناہیں نکتہ دسیا اے جہڑا پیر مینوں
میں نہیں یار دے جوڑے دی دھوڑ ورگی ایویں آکھدے نیں لوکی ہیر مینوں
بیڑی شوہ دریا وچ ٹھیل دتی بنّے لا دیسن دستگیر مینوں
ہور کجھ نہیں آوندا نظر عالم اکو رانجھنے نال ہے سِیر مینوں

★---★---★

ح۔حاسداں نوں کم سڑنْ دا تے مڈھوں عاشقاں نال ہے وَیر ایہناں
فتوے لاوَن ایہ اہلِ ایمان اُتے کیتا اپنی جان تے قہر ایہناں
کر دے رہنْ تقریر تاثیر ناہیں ایویں سِر تے چُکیا شہر ایہناں
نفس پال دے عالمؔا دنے راتیں اتے سچ نوں سمجھیا زہر ایہناں

★---★---★

خ۔خوب دانا ہے یار رانجھا ایہدے نام دا ورد پکا وساں میں
چُم چُم کے یار دے جوڑیاں نوں نال خوشی دے تاج بناوساں میں
ایہدے دم دے نال ہے دم میرا جِدھر یار گھلے اُودھر جاوساں میں
اگے یار جے نچنا پئے عالمؔ فرض جان کے گھنگرو پاوساں میں

★---★---★

خ۔خامیاں ہین ہزار بھاویں بڑا مانْ آقا ترے فیض اُتے
کریں کرم تے ڈُبیاں تر دیاں نیں اک نظر چ جاگ دے لیکھ سُتّے
بلھے شاہ وانگر نچنْ نہ جاناں قیس وانگ نہ چُمنْے آونْ کُتّے
نہیں عالؔم دا آسرا ہور کوئی آس رکھ بیٹھا تیرے نام اُتّے

★.....★.....★

د۔دیکھیا بے مثال سوہنا کہڑی چیز نال دیاں مثال تیری
چن چودہویں دا سجدہ کرن آیا جدوں جھل نہ سکیا جھال تیری
تیری شان چہ کھل قرآن اللہ صفت کیتی سوُ بہت کمال تیری
سبھے مشکلاں ہونْ آسان عالؔم یاد رہے جے وچ خیال تیری

★.....★.....★

ذ۔ذرا نہ جیونا ملے مینوں جے کر ہوواں میں تیتھوں جُدا رانجھا
قول **اِن کُنتُم صَادقین** پڑھ کے من لیا رسولؐ،خدا،رانجھا
جے کر پھِر اس میں رکیتیاں وعدیاں توں شالا لَوا ں نہ دوسرا ساہ رانجھا
تیری دید نال عاؔلم دی عید ہووے گلی تیری اے کعبے دی جا رانجھا

★……★……★

ر۔رہے دیدار جے ہر ویلے ایہناں اکھیاں نوں کدے رج ہے نہیں
جدوں یار دی دید نصیب ہووے ایہدے نال دا ہور کوئی حج ہے نہیں
کہیا پیر نے ہُندے او پیر جھوٹے لڑ لائیاں دی جیہناں نوں لج ہے نہیں
عاؔلم یار مناوݨ تے اک پاسے تینوں کسے وی کم دا چج ہے نہیں

★……★……★

ز۔زہر نہ گھول پیار اندر لگی رہے پیار دی جھڑی ہیرے
رانجھا ویکھ کے آپ ہو جا رانجھا وچوں کڈھ دے دوئی دی اڑی ہیرے
تینوں رانجھے دی کسے نہ آکھنا ای جے توں کھیڑیاں دی ڈولی چڑھی ہیرے
خوف اوہناں نوں کیہ دوناں عالماں دا کنّی جیہناں حضورؐ دی پھڑی ہیرے

☆……☆……☆

س۔سوہنیاں دا سردار سوہنا اساں منیا نال یقین سائیں
اوہدی زُلف واللیل سبحان اللہ اوہدا مُکھ ربُ العالمین سائیں
اوہدے بولیاں منہ چوں پھُل کِر دے رشکِ ماہ ہے اوہدی جبین سائیں
توں کیہ کریں گا عالما صفت اوہدی شان جیس دی وچ یٰسین سائیں

☆……☆……☆

س۔سمجھ محبوب دا مُکھ کعبہ سر وچ سجود جھکائی دا اے
بہہ کے عرش تے رب اُڈیک دا اے بڑا شان اُچا میرے ماہی دا اے
اوہدا ناں لینا ہے تسبیح پڑھنا ایہ تے لاڈلا خاص خدائی دا اے
عالمؔ اجے نہیں چھڈ دا جان عالم ایہنوں کئی واری مگروں لائی دا اے

★......★......★

ش۔شوق پیار دا اوکر دے جہڑے سولیاں تے ہُوٹے لینڑ والے
چل یار دے بوہے نچا مینوں رسا پا کے گلے چ کہنڑ والے
پچھے پیار دے پھرن خوار ہندے بچے سُوریاں دے گودی لینڑ والے
پچھوتاوندے عالمؔا وانگ تیرے جہڑے یار کولوں پچھے رہنڑ والے

★......★......★

ش۔شیر وانگوں رانجھا پھرے بیلے ہیر چُک چُوری پچھے یار آئی
رانجھے باجھ حویلیاں وہلیاں سی نویں بیلے دے وچ بہار آئی
رانجھا ونجلی پھڑ کے پھرے گاؤندا ہیر تان اُتے جان ہار آئی
عالَم ویکھ کے دونواں اکلیاں نوں بڑی کیدو دے دل وچ خار آئی

★……★……★

ص۔صبح دا لتھیا چا نہیں سی آ گئی جدائی دی شام اُتوں
چُور چُور ہو گئے اسیں رہے جیندے وارے گئے نہ یار دے نام اُتوں
نویں شاخ نوں نکلیا پھل تازہ آیا زخم نوں کجھ آرام اُتوں
خورے کیہ کیہ ویکھ دوں دُکھ عالَم جے نہ آوندا عمر انعام اُتوں

★……★……★

مُراد حضرت سید عمر دراز شاہ قادری مدظلہ العالی

ض۔ضد نہیں عاشقاں نال چنگی توں نہیں عشق دا سبق پکا سکدا
رومی وانگ شراب وی پیݨ اوکھی عشق کِتے وی چم لہا سکدا
خون اپنے دے نال جو پالے اوہ پھَل اس رُکھ دا کھا سکدا
رنگے عشق فر عالماؔ رنگ ایسا نہ ایہ پھِٹ دا نہ کوئی لاہ سکدا

★.....★.....★

ض۔ضرب لگا کے عشق والی ہݨ دلوں نہ دئیں بھُلا رانجھا
لگ گئی اے اگ جو پیار والی پانی وصل دے نال بجھا رانجھا
تری دیدی نیت نماز بیٹھی ترا ورد کردا ساہ ساہ رانجھا
جدھر ویکھداں دِسے او یار عالمؔ نظر آوے نہ ہور سوا رانجھا

★.....★.....★

ط۔طور اُتے موسیٰؑ روز جاندے اک دن عشق دی گل ہلا بیٹھے
مینوں اپنا دے دیدار مولا گل ایتھوں تیک ودھا بیٹھے
ربِ اَرِنی پکاردے لاہ جوڑے لے کے دل وچ بڑا ای چا بیٹھے
اک جھلک تھیں سڑ گیا طور عاؔلم موسیٰؑ اپنی ہوش گوا بیٹھے

☆-----☆-----☆

ط۔طوطیاں وانگ جگ دِسدا اے، کاں طراں مُردارنوں جُٹ جاوے
نکتہ نفی دا جیس نے نسب کیتا ب ت دے نکتیوں چُھٹ جاوے
عذرائیل وی اوہنوں نوں نہیں لبھ سکدا جھڑ ایار دی بُکلے لُک جاوے
سولی چڑھے تے دَسے نہ کدی عاؔلم عاشق یاردے بھیت نوں گھُٹ جاوے

☆-----☆-----☆

ظ۔ظلم کر اپنے نفس اُتے آوے یار مناوَݨ داڈھنگ تینوں
گُنڈھ دُوئی دا جے نہ لاہ ہویانظر آوَنا نہیں اپنا جھنگ تینوں
عشق شرم حیانہیں رہݨ دیندا، بھیڑی آوندی اے جھڑی سنگ تینوں
جوڑے یار دے چُمنے جج عاؔلم چُم اگانہہ ہو کے لگے رنگ تینوں

☆......☆......☆

ظ۔ظاہرا کرن پیار بوہتا بستر بنھ پھر دے وچ جگ دے نی
شکل صوفیاں دی نیت کوفیاں دی ویری آل رسولؐ دے لگ دے نی
یا نبیؐ جاں اوہناں دے کول کہیے اوتھوں کن لویٹ کے وگ دے نی
دِن رات بزار چ پھرن عاؔلم ناں رب دا لے کے ٹھگ دے نی

☆......☆......☆

ع۔عقل نوں مول نہیں دخل اوتھے جتھے عشق دا جا آغاز ہویا
پہلے عشق دا بݨ گیا آستانہ فیر کُن دا سی آواز ہویا
نوری ناری دی نہیں جے پہنچ اوتھے جتھوں تیک ہے عشق پرواز ہویا
اگوں گل نہیں عالما کہݨ والی کیویں یار تھیں یار ہمراز ہویا

☆......☆......☆

غ۔غوثؒ دے بوہے تے بہݨ والا کوئی نہیں ویکھیا بے مراد یارو
اوہنوں کوئی طوفان نہیں روڑھ سکدا جنہوں غوثؒ نے کیتا آباد یارو
جیہدا کوئی وی نہیں جہان اُتے میراں اوس دی کرے امداد یارو
کیہ ہویا جے عالم چ عیب لکھاں سوہنا سُݨ دا اے ساڈی فریاد یارو

☆......☆......☆

غ۔غیر دی سیج تے کیوں جاوے جہنے سچ سوالیا نال ہیرے
سچے عشق نوں لاج نہ لا دیویں رل دشمناں دُوتیاں نال ہیرے
اگاں بل دیاں لکھ جہان اُتے دیوا لیا پتنگ نے بھال ہیرے
سوہنی چیر چناں دا گئی عاؔلم مہینوال دے وچ خیال ہیرے

★……★……★

ف۔فقر دا راہ ہے بوہت اوکھا نیزے اُتے نماز گذار دے نی
والی ملک دے ہُونج دے پھرن کُوڑے تاج تخت گھر بار وسار دے نی
رانجھے کن پڑوا فقیر ہُندے بیلے وچ جا مجھیاں چار دے نی
عاؔلم سچ دے پیار نوں آنچ ناہیں بھاویں رہن لوکی طعنے مار دے نی

★……★……★

مخالفاں

ف۔فکر اندیشڑے لاہ سارے دامن عشق دا دئیں نہ چھوڑ ہیرے
اوہدے پَیر پچھے پَیر دھری جایئے تے نہیں چُبدے کنڈے تے روڑ ہیرے
جھڑے لین٘ بڑکاں کھاندے رہن٘ جھڑکاں اوہناں ولوں نہ جی نوں سوڑ ہیرے
گلاں دل دیاں جان٘ دا یار عاؔلم اوہنوں دسنے دی نہیں لوڑ ہیرے

★.....★.....★

ک۔کرم کردا سارے جگ اُتے میرا پِیر میراں شہنشاہؒ سوہنا
چوروں قطب بناؤنے تے اک پاسے ایہ مرے ہوئے دئے جگا سوہنا
جتھے نوری تے ناری نہیں پہنچ سکدے اوتھے پہنچ جاندا عالی جاہ سوہنا
باراں سال دی ڈُبی وی ترے عاؔلم جدوں ویکھ دا اک نگاہ سوہنا

★.....★.....★

سارؔ

ق۔قلب جس بندے دا صاف ہووے کسے دُکھ نوں جاندا آپ دا نہیں
دن لنگھدے وانگ دیوانیاں دے فرق صبح تے شام وچ جاپ دا نہیں
لوک کہنٖ کافر تے اوہس پیندا پتہ اوس نوں پُن تے پاپ دا نہیں
جگ گھڑی دو گھڑی دی کھیڈ عاؔلم ایہ وقت کوئی کسے دے باپ دا نہیں

★......★......★

ل۔لا دی تیغ جے نہ چلی کسے کم نہیں ادب آداب زاہد
سجدے کری جانا بِناں ویکھنے توں اصل لبھ دا پھریں ثواب زاہد
منیں اپنے آپ نوں عقل والا بڑے لوکاں نوں دسیں عذاب زاہد
عاؔلم کسے نہیں پُچھنا کون ہیں توں جے کر پیتی نہ عشق شراب زاہد

★......★......★

م۔مُک جاندے عاشق اج توڑی جے نہ یار دے میل دی جھات ہُندی
کوئی کسے نال کدی نہ پیار کردا جے نہ عرش تے پیار دی بات ہُندی
قسم رب دی کجھ وی نہ ہُندا جے نہ پیدا محمدؐ دی ذات ہُندی
نہ کوئی سنکھ نہ عالما گوردوارا نہ مسیت نہ بانگ صلوۃ ہُندی

★.....★.....★

ن۔نبی جہان تے لکھ آئے میرے نبیؐ نوں وکھرا شان ملیا
گئے فرش توں عرش تے سیر کر دے اتے سامنے آپ رحمان ملیا
اوّل آخر توڑی ملیا دین سچا اتے کرم دا کُل سامان ملیا
کہیا رب نے سب کائنات تیری عالم تحفے چ پاک قرآن ملیا

★.....★.....★

اِک واجاجھڑا مندراں چ وجایا جاندا اے۔

و۔واسطہ ترے نواسیاں دا میری سوہنیا! عرض منظور ہووے
صدقہ عمر دراز دے جوڑیاں دا میرا ہادیا! معاف قصور ہووے
اِکو ویکھیا تے اِکو مَنیا میں پردہ دوئی دا مالکا! دور ہووے
گاؤندا رئے پیار دے گیت عاؔلم جے کر بولن دا ایہنوں شعور ہووے

★……★……★

ہ۔ہادیا! عرض منظور کر لئیں مانگت میں سرکار دربار دا ہاں
بے وزن بے معنیٰ نیں شعر میرے جیہڑے آپ دی نذر گذار دا ہاں
دکھ دور میرے سبھے ہو جاندے مکھ ویکھ لیناں جدوں یار دا ہاں
عاؔلم غیر کولوں کاہنوں منگناں ایں، خدمت گار میں سخی سرکار دا ہاں

★……★……★

مراد سید عمر دراز شاہ قادری مدظلہ العالی

الف۔آتے گئے ساں عدم وچوں نہیں دس دا جاݨ دی گل کوئی
مُلاں بیٹھ مسیت ڈراوندے نیں مسئلہ سچ دا کرے نہ حل کوئی
سولی وانگ منصور دے کون چڑھ دا ایویں نہیں لہاوندا کھل کوئی
لکھ لکھ صدقے عالمؔ پیر اُتوں اوہدے جیا نہیں دَسدا وَل کوئی

★.....★.....★

ی۔یار سوہنا ایہدے کم سوہنے ویکھے کئی سوہنے خدمتگار ایہدے
رنگ لاوندا ایہ بے رنگیاں نوں کوئی کمی نہیں وچ دربار ایہدے
لج پال دا کوجیاں کملیاں دی بھاویں ہوݨ طالب بھلنہار ایہدے
ایہدی صفت نہیں عالماؔ ہوسکدی چرچے ہُندے نیں وچ سنسار ایہدے

★.....★.....★

ی۔یا غوثؒ لج پال ہے نام تہاڈا اتے میری وی رکھیو لج آقا
کر کے یاد میں اپنے عیب رو واں ایویں لا کے دھویں دا پچ آقا
نہ میں سوہنی آں نہ کوئی گُنْ پلے نہ کوئی منگنے دا مینوں چج آقا
صدقہ عمردراز دے جوڑیاں دا عالَم رئے کھاندا رج رج آقا

★......★......★

سی حرفی

الف۔اج وی ہے جھڑا کل ہیسی ویکھن واسطے چاہی دی اکھ یارو
پڑھن آیت یداللہ قرآن اندر پر اجے وی جان دے وکھ یارو
پیر باجھ نہ کسے دا شک جاوے بھاویں علم رکھے کوئی لکھ یارو
اودوں ہر شے بندے دی ہوئے عالؔم جدوں بندے دا رہے نہ ککھ یارو

★......★......★

ب۔باجھ مہانیاں یار کوئی نہیں ڈب مرن گے خودی وچ ترن والے
باس کول کستوری دی رکھ کے تے چالے جگ کردا جھلے ہرن والے
اساں ویکھی اے لوکاں دی دورنگی چھرا بغل چہ تسبیاں پڑھن والے
بھیت یار دے عالؔما جان دے نیں سولی وانگ منصور دے چڑھن والے

★......★......★

ت۔تکدے تکدے رج دے نہیں جیہناں نال محبوب دے لائی ہوئی اے
تاج تخت نوں سُٹ کے بیٹھ گئے نیں گلی یار دے بوہے تے پائی ہوئی اے
اوہ نہیں ویکھ دے سوہنیا! دولتاں نوں جیہناں اپنی نظر ٹکائی ہوئی اے
اسیں چکھ کے عشق دا زہر عالم دھونڑ یار دے اگے نوائی ہوئی اے

★......★......★

ث۔ثابتی دے نال بیہنڑ عاشق دھونی لا کے عشق دی ڈیریاں تے
کھوہ گیڑیاں تے پانی آ جاندا مٹی پاونڑ فر اتھرو کیریاں تے
پراں ہو جاندے ایس جگ کولوں رہنڑ یار دی گلی دے پھیریاں تے
وچھڑ جاندے نیں جہناں دے یار عالم روندے رات نوں بیٹھ بنیریاں تے

★......★......★

ج۔جان قربان کہی جاݨ سارے اتے چُک دا عشق دا بھار کوئی نہیں
جتھے سودڑے سراں دے تُل دے نیں جاندالنگھ کےاوس بزار کوئی نہیں
کردا قتل ملا کے نظر سوہنا ہتھ اوس دے وچ تلوار کوئی نہیں
عالم رب نوں کیویں پچھان سی اوہ جہنے ویکھیا رب دا یار کوئی نہیں

★......★......★

ح۔حکم نوں چھڈ فقیر ہوئے مزا فقردا جہناں نے چکھیا اے
اوہونفی اثبات نوں جاݨ دے نیں جیہناں اپنا آپ نہ رکھیا اے
آس رکھ کے یار تے بیٹھ جاندے کسے غیر دے وَل نہ تکیا اے
اوہو یار دی نظر منظور عالم جہنے بھیت نہ کسے نوں دَسیا اے

★......★......★

خ۔خودی دے کھوہ چوں باہر آ جا فیر بیلیا موسم بہار ویکھیں
جدوں اپنا کھکھ نہ رہے باقی تاں جا کے حسن بازار ویکھیں
جہدے اِک نظارے نوں ترسنا ایں ہوسی نال تیرے سوسووار ویکھیں
پھُل کھڑے نیں یار دے باغ اندر توں وی چل کے عالمؔ گلزار ویکھیں

☆......☆......☆

د۔دَسیے تے کُجھ بچ دا نہیں بھیت عشق دا رکھنا بھلا ہندا
نہیں تے کھا جاندا بھُکھے شیر وانگوں جیوں وچ خراس دے گلا ہندا
عاشق میں نوں کُٹ کے مُنج کردے جیویں کنک دے گھاونؔ لئی چھلا ہندا
عشق روک دا عالمؔا راہ سارے جدھر منھ کریے اگے کھلا ہندا

☆......☆......☆

ذ۔ذکر محبوب دا اوہ کردے جیہناں اپنا آپ گوایا اے
ایس پیار دا بھار پہاڑ ورگا کسے مرد نے ایس نوں چایا اے
کئی ڈُبیاں تے کئی تھل مویاں ایہنے کسے نوں زہر پیایا اے
ویکھ عالماؔ عشق دا رنگ خونی اکھاں لہو دا مینہ ورسایا اے

★……★……★

ر۔راہ دے وچ عاشق بیٹھ دے نہیں منزل عشق دی نوں نیڑے کری جاندے
نہیں سنگ دے جان گنوانو نیں تھیں پیر شیر دے منہ وچ دھری جاندے
رزق دور سُو کونج کلنگ وانگوں لوک بھُکھ مردے گھر وگھری جاندے
قیدی یار دی زلف دے جو عالمؔ ہو دونواں جہاناں چ بَری جاندے

★……★……★

ز۔زہر پیتے اوہدے ویکھنے نوں اتے سولیاں سراں تے جھلیاں نیں
کئی ڈب کے وچ دریا مویاں کئی تھلاں چ موت نے گھلیاں نیں
موت ویکھ کے پیر نہیں پچھاں کیتا خوش ہو کے اگانہہ نوں چلیاں نیں
ویکھ اوہناں دا صِدق یقین عالمؔ راہ عشق دے توں نہیں ہلیاں نیں

★……★……★

س۔سُکھ دا ساہ نہیں عاشقاں نوں راتیں نیند کوئی نہیں دِنے چین کوئی نہیں
پھردے رہن اوہ وانگ دیوانیاں دے ہندا اوہناں دا کِتے وی بہن کوئی نہیں
ہنجو وَگ دے رہن ہمیش اکھوں سن دا اوہناں دے بیٹھ کے وین کوئی نہیں
جتھے یار دی نہیں خشبو عالمؔ اوتھے عاشقاں دا ہندا رہن کوئی نہیں

★……★……★

ش۔شاہ جی اج پیا دیوو میرا دل وی مرے نال لڑی جاندا
ویکھ ویکھ کے چمک دا میخانہ اوہدے ول پاگل گھڑی گھڑی جاندا
ہوئیاں مُدتاں رج کے نہیں پیتی وانگ اگ دے کالجہ سڑی جاندا
دوے دید تے عالما عید ہووے اگوں چن محرم دا چڑھی جاندا

★......★......★

ص۔صدق یقین دا ملے سودا جھڑا جا کے اُرد بازار ویکھے
اوتھے سودڑے سراں دے تُل دے نیں کیویں لتھ دے سراں دے بھار ویکھے
اوہ نس کے کِتے نہیں جا سکدا جھڑا چمکدی حسن تلوار ویکھے
عالم عشق دا عجب ہے کارخانہ پھُل بیج کے تے پہلوں خار ویکھے

★......★......★

تُرکی دے اوہ بزار جتھے غلام وِکدے سن۔

ض۔ضد یزیدیاں وانگ کردے جیہناں ویکھیا نہیں شبیر اپنا
وچ خودی خدا نوں بھُل بیٹھے اتے نفس بنا لیا پیر اپنا
جیہڑا خودی دے بام توں لہہ جاوے اوہو ویکھ سکدا سینہ چیر اپنا
ایس جگ توں وکھرے رہنْ عالَم بھیت دسدے نہیں فقیر اپنا

★......★......★

ط۔طمع توں دور ہمیش رہندے مزا جیہناں نے پریم دا چکھیا اے
جان مال نوں وار دے یار اُتوں اوہناں اپنا کُجھ نہ رکھیا اے
اوہ نہیں ویکھدے پرت کے غیر ولے جیہناں مکھ محبوب دا تکیا اے
عالَم مرن تے جینْ توں پاک ہوگئے زہر جیہناں نے عشق دا پھکیا اے

★......★......★

ظ۔ظاہری علم نیں جو پڑھدے اوہ نہیں ویکھدے عقل شعور اپنا
متھا وانگ وہابیاں ڈاہی جاندے فلک خودی نال کرن بھرپور اپنا
اوہ تے ویکھ فقیر نوں کہنْ کافر نہیں مار دے نفس لنگور اپنا
سِدھے جان گے عالمؔا دوزخاں وچ لے کے جانْ گے نال تندور اپنا

★......★......★

ع۔عشق دا مرتبہ بہت اُچّا عاشق ایویں نہیں سولی تے چڑھی جاندے
جیہناں نور حضورؐ دی لاٹ ویکھی اوہو وانگ پروانیاں سڑی جاندے
جیہناں جانْی اے خواب خیال دنیا کھیت خودی والا کر کے رڑی جاندے
عالمؔ جیہناں تے رب نے کرم کیتا کنی پاک رسولؐ دی پھڑی جاندے

★......★......★

غ۔غیر دے ول نہ تکدے نیں جہڑے اِک نال اکھیاں لا بیٹھے
الف اللہ نوں جیہناں تحقیق جاتا ب ت دے سبق بھُلا بیٹھے
مُڑ کے ویکھ دے نہیں پچھے کیہ ہُندا اَگے یار دے سیس نوا بیٹھے
اوہو یار دی عالما آس رکھنْ بیڑی عشق دی وچ جو جا بیٹھے

★……★……★

ف۔فضل دا مینہ ورھا مولا نہیں تے شوق والا بوٹا سُک جا سی
ناں پتیاں، پھَل ناں پھُل کوئی ایویں سُک دا سُک دا مُک جا سی
نہیں حرص جہان دی رئی کوئی نال عشق والا لے کے رُکھ جا سی
چا آب حیات دا نہیں عالم، پی کے اپنے خون دا ٹُک جا سی

★……★……★

ق۔قدر محبوب دی کیہ جانݨ جیہناں ویکھیا اپنا یار ہے نہیں
حرص ہوس دی بیٹھ کے کرن پوجا بندا ہوݨ دا کوئی رووادار ہے نہیں
اے عشق اجاڑ وچ رہݨ والا اوتھے دِسدے حُسن انار ہے نہیں
کردا نال نگاہ دے قتل عاؔلم اوہدے ہتھ دے وچ تلوار ہے نہیں

★—★—★

ک۔کدی نہیں دَسدے گل دل دی جھناں اپنی جان گنوائی ہوئی اے
سولی وانگ منصور دے چڑھ جاندے جھناں رمز محبوب دی پائی ہوئی اے
قیس سُک کے لکڑی کاٹھ ہویا بھٹی لیلیٰ دے عشق دی تائی ہوئی اے
عاؔلم ویکھ زلیخا دے وانگ کئیاں گُلی یار دے راہ تے پائی ہوئی اے

★—★—★

ل۔لا دی تیغ دے ہیٹھ کُسنْ عاشق، بکرے جیوں قصائیاں دے
وانگ بسملاں تڑفدے وچ گلیاں مزے چکھدے اکھیاں لائیاں دے
بیٹھے حُسن دکان سجا سوہنے نہیں ویکھدے حال سودائیاں دے
کوڑے ہُونجدے چُکدے بھار عالمؔ مالک ہو کے تے بادشاہیاں دے

★-----★-----★

م۔مر کے وی نہیں بَری ہُندے جہڑے زلف دے جال وچ پھسے ہوئے نیں
نہیں من دے ناز ادا والے مِنتاں کر دیاں دند وی گھسے ہوئے نیں
کدوں ویکھدے غیر ول اکھ بھر کے جہڑے عشق دی کان وچ دھسے ہوئے نیں
باہروں عالمؔا ڈھینگراں وانگ دِسدے وچوں وانگ انگور دے رَسے ہوئے نیں

★-----★-----★

ن۔نہا کے پریم دی ندی وچوں فیر کر کے ناز ہزار سوہنا
روندے عاشقاں دے وَل ویکھدا نہیں پیا لگ دا موسم بہار سوہنا
قتل کرن لئی عاشقاں عاجزاں نوں پیا چمک دا وانگ تلوار سوہنا
عاؔلم جگ کِتھے کِتھے یار تیرا ایہدے نال ہے سب گلزار سوہنا

★.....★.....★

و۔ویکھ کے عاشقاں روندیاں نوں نہیں پچھ دے اوہناں دا حال سوہنے
کر کے ہار شنگار تے نکل دے نہیں عاشق آکھدے، رہن خوش حال سوہنے
ان جانڑ نیں جیوں کجھ جانڑ دے نہیں رہندے اپنے وچ خیال سوہنے
توبہ توبہ اوہ عاؔلما رب رکھے کرن نگہ دے نال حلال سوہنے

★.....★.....★

ي۔یار دے بھیت نہیں اوہ دیندا خون جگر والا جھڑا چپٹ ویکھے
یا کوئی ہو کے وانگھ فقیر ویکھے یا فر وانگ منصور سِر کٹ ویکھے
یا فر ہیر وانگر زہر پی ویکھے نہر وانگ فرہاد دے پَٹ ویکھے
ایس بھیت نوں جانڑ دا اوہ عاؔلم جھڑا کھا کے عشق دی سٹ ویکھے

★……★……★

ی۔یار باجھوں لنگھے پَل ناہیں عاشق رو رو رات گزار بیٹھے
فجر ہوئی تے اُٹھ دے پونج اکھاں فیر جا کے وچ بازار بیٹھے
کِتے آوَندا جاوندا شیدو یکھے اگانہہ ہو کے پَیراں دے بھار بیٹھے
عاؔلم یار دے پاک دیدار بدلے عاشق لنگھ کے سراں توں پار بیٹھے

★……★……★

دعا

کرم کریں اے والی میرے دخل ملے دربارے
بخشیں تھاں نتھاویاں تائیں فضل ترے نیں بھارے
تیں ہندیاں میں کِت ول جاواں ناہیں ہور ٹکانہ
جے تقصیروں میں پُر دامن غالب فضل ربانا
ایہ گرداب اندھیر غماں دا دنیا نام سداوے
پُور بھرے وچ بیڑے غرقن جے نہ بنّے لاوے
بانہوں پکڑ کڈھے جس نوں خود نور کرم ول دھکے
جس نوں روہڑ غضب وچ گھتے کوئی کڈھ نہ سکے
یارب میری سر گردانی میرے گئی شماروں
اِک رحمت دا دارو تیرا کٹے روگ بیماروں
میری کار حوالے تیرے یا ستّار غفارا
عدل کریں میں پکڑیا جاواں فضل کریں چھٹکارا
میں بندہ توں صاحب میرا انت نہ تُد وڈیائیاں
رحمت تیری بہت زیادہ بندے دی بریائیاں
صفت تیری کیہ قدر بندے نوں توں صفتاں دا والی
آخر چارہ عجز بندے نوں توں صفتاں دا عالی
قدم نبی ﷺ دے پچھے یارب سانوں راہ چلائیں
اندر قوم نبیاں کیتا توں سرور جس تائیں

(مولوی غلام رسول عالم پوریؒ)

